

Verstoringstoets Bestemmingsplan

Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch

- Natuurbeschermingswet 1998 -



Verstoringstoets Bestemmingsplan
Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch
- Natuurbeschermingswet 1998 -

VERSTORINGSTOETS BESTEMMINGSPLAN NIEUWE SLIEDRECHTSE BIESBOSCH
- NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Opdrachtgever: Gemeente Dordrecht

Contactpersoon: Mevr. C. van Rijk

Samenstelling: Lieselotte Veen en Margot Vervoort
Veldwerk: Jan de Bruijn, Rob Haan, Esmeralda van der Keur

Foto voorpagina: Sliedrechtse Biesbosch, Huiswaard, door Ronald van Jeveren

Verstoringstoets Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch - Natuurbeschermingswet 1998 -.
[Samenst.: Veen, L. en M. Vervoort]; Foto: R. van Jeveren, Dordrecht: Strix/NWC

Trefw.: Verstoringstoets, Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch, Natuurbeschermingswet 1998.



p11-046 / W700

Niets uit deze uitgave mag worden openbaargemaakt, danwel verveelvoudigd, door middel van: druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.



Dordrecht, augustus 2012

Inhoud

1	Inleiding	7
2	Methode	9
3	Wettelijk kader	11
4	Gebiedsbeschrijving	15
5	Projectbeschrijving	21
6	Instandhoudingsdoelstellingen van Speciale Beschermingszone (SBZ) 'De Biesbosch' (nog niet definitief)	23
7	Natuurontwikkeling in de Biesbosch	25
8	Recreatie in de (Sliedrechtse) Biesbosch	27
	8.1 <i>Recreatie in de Biesbosch</i>	27
	8.2 <i>Recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch</i>	29
	8.3 <i>Ontwikkeling van de recreatie in en rond de Biesbosch</i>	31
9	Toetsing Natuurbeschermingswet 1998	35
	9.1 <i>Veranderingen in en rond de Biesbosch</i>	35
	9.2 <i>Doelsoorten en de mogelijke effecten van recreatie – habitatsoorten</i>	36
	9.3 <i>Doelsoorten en de mogelijke effecten van recreatie – broedvogelsoorten</i>	39
	9.4 <i>Doelsoorten en de mogelijke effecten van recreatie – niet-broedvogelsoorten</i>	45
10.	Conclusie verstoringsstoets	49

Referenties

Bijlagen:

Bijlage 1: Natura 2000 gebied #112 – Biesbosch

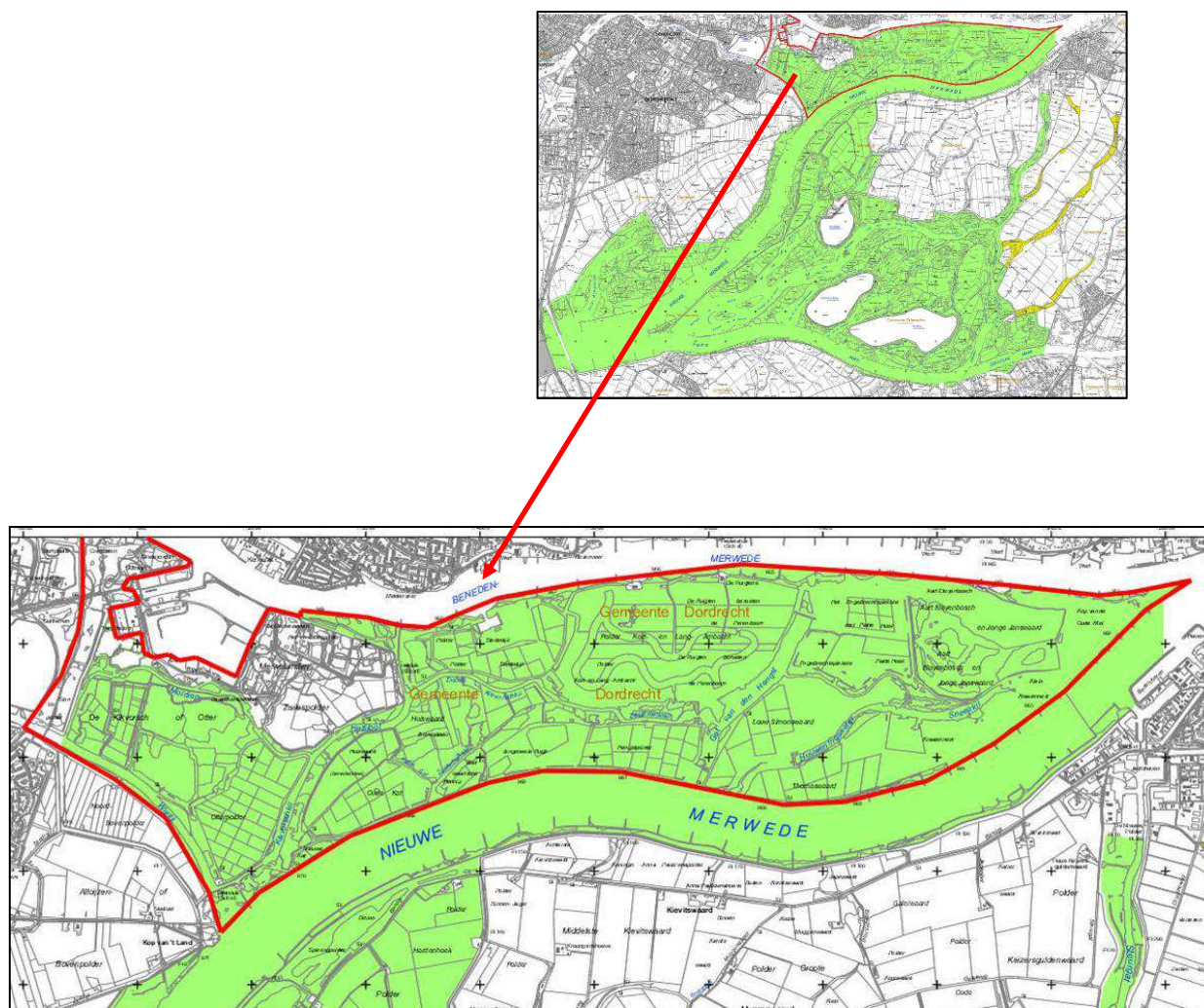
Bijlage 2: Storingsfactoren ten aanzien van habitattypen en -soorten en vogelrichtlijnsoorten, waarvoor Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' is aangewezen als speciale beschermingszone

1. Inleiding

De gemeente Dordrecht stelt voor het voormalige Sliedrechtse deel van natuurgebied de Biesbosch en het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) van het Nationaal Park De Biesbosch een bestemmingsplan op. Dit plan is op enkele initiatieven na behoudend.

Het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) heeft de benodigde onderzoeken en toetsingen aan de Flora- en faunawet verzorgd en de oriëntatiefase doorlopen met betrekking tot de Natuurbeschermingswet 1998. In deze fase wordt bepaald of er nadelige effecten te verwachten zijn op doelsoorten en/of doelhabitats van het Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1) en of deze significant kunnen zijn. Uit deze fase bleek dat niet te verwachten is dat vaststelling van dit plan en het volgen van dit plan zal leiden tot significante verstoring van doelsoorten of van verslechtering van doelhabitats. Twee polders in de Sliedrechtse Biesbosch, de Thomaswaard en de Otterpolder (zie figuur 2) zijn in agrarisch gebruik. Omdat dit bestaand gebruik betreft en de intensiteit hiervan niet zal toenemen, wordt er verder geen aandacht aan besteed in deze toets. Er bestaat wel een kans dat de huidige druk van de recreatie voor bepaalde doelsoorten hoog is en dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan geeft voor recreatie zal leiden tot voortzetting of zelfs verergering van deze verstoring. Er wordt niet verwacht dat deze significant zal zijn. Om deze reden is een verstoringstoets aan de orde. Deze is in een aparte rapportage, onderhavig rapport, opgenomen. Delen van het rapport 'Bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch en de natuurwetgeving - Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998' (Veen en Vervoort, in voorber.) zijn letterlijk in dit rapport overgenomen ten behoeve van de leesbaarheid. Voor 5 puntinitiatieven in het bestemmingsplangebied zijn ook verstoringstoetsen opgesteld: deze staan beschreven in de rapportage Veen, L en Vervoort, M.: Verstoringstoets met betrekking tot vijf nieuwe initiatieven in het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) van het Nationaal Park De Biesbosch, 2012 (in concept).

Doel van deze verstoringstoets is het bepalen van eventuele nadelige effecten van recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch op doelsoorten (of doelhabitats) van het Natura 2000-gebied 'De Biesbosch', die op kunnen treden in de huidige situatie of de binnen de looptijd van het nieuwe bestemmingsplan.



Figuur 1. Het plangebied 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' (rood omlijnd) met hierin het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) (wit) en bestaande en nieuwe natuurgebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) die binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' vallen (groen).

2. Methode

De hamvraag is of er significant nadelige effecten kunnen optreden op de doelsoorten van het Natura 2000-gebied De Biesbosch, waardoor de doelstellingen voor deze soorten in gevaar zouden kunnen komen. Om dit te kunnen bepalen:

- is per doelsoort bekeken of en in hoeverre de doelstelling behaald wordt en zo nee, waarom niet
- is per doelsoort bekeken of deze gevoelig is voor recreatie (en meer specifiek, voor welke vormen)
- is ingeschat hoe de recreatie in de (Sliedrechtse) Biesbosch zich de komende jaren zal gaan ontwikkelen
- is bekeken welke veranderingen er onlangs hebben plaatsgevonden, of (gaan) plaatsvinden in en rond de Biesbosch (m.n. natuurontwikkeling en initiatieven m.b.t. recreatie), die gevolgen kunnen hebben voor de doelsoorten.

3. Wettelijk kader

Natuurbeschermingswet 1998

De, in 1998 voorgestelde en in 2005 van kracht geworden, hernieuwde Natuurbeschermingswet 1998 regelt onder meer de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (SBZ, Natura 2000-gebieden). Voor de beschermde gebieden zijn ontwerp aanwijzingsbesluiten opgesteld. In deze aanwijzingsbesluiten staat beschreven wat de (natuurlijke) kenmerken van het betreffende gebied zijn en voor welke (natuurlijke) habitats en planten- en diersoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld. (Voor de instandhoudingsdoelen van SBZ Natura 2000-gebied 'Biesbosch', zie bijlage 1).

Habitattoets

Projecten, plannen en andere handelingen, die nadelige effecten op een Natura 2000-gebied kunnen hebben, zijn vergunningplichtig of moeten de goedkeuring, een "bestuurlijk oordeel", van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van EL&I). Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde Habitattoets.

De Habitattoets bestaat uit twee onderdelen, namelijk;

1. de oriëntatiefase (voortoets) en het vooroverleg;
2. de vergunningverlening via een 'toets (significante) verstoring van soorten' of de vergunningverlening via een 'passende beoordeling' en, in geval van significant nadelige effecten, toetsing aan de ADC-voorwaarden.

Oriëntatiefase

In deze fase wordt, door vaststelling van de kans op het optreden van significant nadelige effecten, bepaald hoe de verdere procedure doorlopen moet worden. Dit kan in deze fase op basis van bestaande informatie gedaan worden. Hiertoe kunnen de volgende vragen gesteld worden:

- Is de activiteit te beschouwen als (nieuw) project of handeling?
- Wat zijn de mogelijke effecten van de activiteit en wat zijn daarvan de gevolgen voor het gebied, gelet op de instandhoudingsdoelen?
- Kunnen de gevolgen verstorend zijn voor soorten of tot een verslechtering van de kwaliteit van het (natuurlijke) habitat leiden?
- Kunnen de gevolgen significant nadelig zijn?

Uit deze vragen kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect (hetgeen betekent dat er geen vergunning nodig is op grond van de Natuurbeschermingswet 1998);
- er is sprake van een mogelijk negatief effect in de vorm van verstoring, doch dit zal zeker niet significant zijn, en er is geen sprake van verslechtering van habitats (van soorten). Hieruit volgt dat vergunningverlening niet aan de orde is. Men dient hiertoe een verstoringstoets uit te voeren;
- er is kans op het optreden van een significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van habitats. In dit geval is een vergunning nodig. Hiertoe moet een passende beoordeling gemaakt worden.

Hieronder volgen de definities van verslechtering en verstoring die door het ministerie van EL&I worden gehanteerd:

Verslechtering van kwaliteit van (natuurlijke) habitats

Onder verslechtering wordt de fysische aantasting van een habitat verstaan. Hiervan is sprake als in een bepaald gebied van deze habitat de oppervlakte afneemt, of wanneer het met de specifieke structuur en functies, die voor de instandhouding van de habitat op lange termijn noodzakelijk zijn, danwel met de staat van instandhouding met de met deze habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking tot de instandhoudingsdoelstellingen.

Verstoring van soorten

In tegenstelling tot kwaliteitsverslechtering heeft verstoring geen directe invloed op de fysische kenmerken van een gebied; een verstoring betreft soorten en is vaak in de tijd beperkt (lawaai, lichtbronnen, enz.). Belangrijke parameters zijn derhalve: intensiteit, de duur en de frequentie van verstoring. Significante verstoring van een soort in een gebied treedt op wanneer uit de populatiedynamische gegevens, betreffende die soort in dat gebied, blijkt dat de soort het gevaar loopt niet langer een levensvatbare component van de natuurlijke habitat te zullen blijven.

Verstoringstoets

Een verstoringstoets heeft als functie na te gaan of er, als gevolg van een project, handeling of plan, een kans bestaat dat zich verstorende effecten op soorten zullen voordoen.

De verstoringstoets dient ook om te bepalen of er een vergunning nodig is. Als er, gelet op de instandhoudingsdoelen, geen (significant) verstorende effecten optreden, is er geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig. Het bevoegd gezag voor vergunningverlening dient bij het traject betrokken te worden.

Bij een verstoringstoets moet tevens direct bekeken worden of er cumulatief sprake is van significant negatieve gevolgen. De mate van verstoring moet per geval, aan de hand van de instandhoudingsdoelen en de kwetsbaarheid van de natuurwaarden in het betreffende gebied, beoordeeld worden.

Als uit de verstoringstoets volgt dat significant negatieve gevolgen niet (met zekerheid) zijn uit te sluiten, moet er een passende beoordeling opgesteld worden. Ook als uit de voorgaande stap blijkt dat er mogelijk significant nadelige effecten op zullen treden, is een passende beoordeling nodig.

Passende beoordeling

Een 'passende beoordeling' is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er een kans bestaat dat significant nadelige effecten op zullen treden, moeten plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. zijn er geen Alternatieven?
2. is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
3. zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Bij een passende beoordeling dienen ook alternatieve oplossingen of mitigerende maatregelen te worden onderzocht en meegenomen te worden in de toetsing. Als uit de passende beoordeling dan namelijk nog blijkt dat er geen zekerheid verkregen kan worden of de activiteiten de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantasten, moeten de ADC-voorwaarden getoetst worden en zijn alternatieven alsnog aan de orde. Overigens mogen, bij de beoordeling van alternatieven, economische belangen geen voorrang hebben op ecologische criteria. Dit betekent dat, als er een alternatief bestaat, de beoogde activiteit in principe niet door kan gaan.

4. Gebiedsbeschrijving

Het Nationaal Park De Biesbosch (Noord-Brabant en Zuid-Holland) is met een oppervlakte van 9.720 ha één van de grootste waardevolle natuurgebieden van ons land. De Biesbosch bestaat uit een groot aantal eilanden en kreken, die grotendeels zijn begroeid met wilgenbos, in afwisseling met struwelen, ruigten, rietlanden en graslanden. Het gebied stond bekend als het grootste zoetwatergetijdengebied van Europa, maar veel van deze faam is teloorgegaan door de uitvoering van de Deltawerken. Wat zich sindsdien gevormd heeft, is een ondoordringbare wildernis die, vooral door haar uitgestrektheid, nog steeds van groot belang is voor een heel scala aan habitat-typen en moerassoorten, waaronder Bever, Noordse woelmuis, IJsvogel, Blauwborst, en Grote modderkruiper. Ook is het gebied rijk aan bijzondere epifytische mossen. Aan de noordoostkant van het gebied ligt een polder- en uiterwaardenlandschap met enkele van de beste voorbeelden van stroomdalgrasland en Weidekervelhooiland in ons land.

(uit: http://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/gebiedendatabase.aspx?zoek_gebiedsnaam_n2k=biesbosch)

De Sliedrechtse Biesbosch is een duidelijk afgebakend gebied aan de oostzijde van het Eiland van Dordrecht, globaal begrensd door de Beneden Merwede in het noorden, de Nieuwe Merwede in het oosten en zuiden, het Wantij in het zuidwesten en de spoorlijn Dordrecht-Sliedrecht in het westen. Het gebied maakt onderdeel uit van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1). Voor een overzicht van de aangewezen habitats en soorten en de instandhoudingsdoelstellingen van de Biesbosch, zie bijlage 1.

De Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch kan onderverdeeld worden in recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (voorheen Merwelanden) en natuurgebieden;

a) Recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (voorheen De Merwelanden)

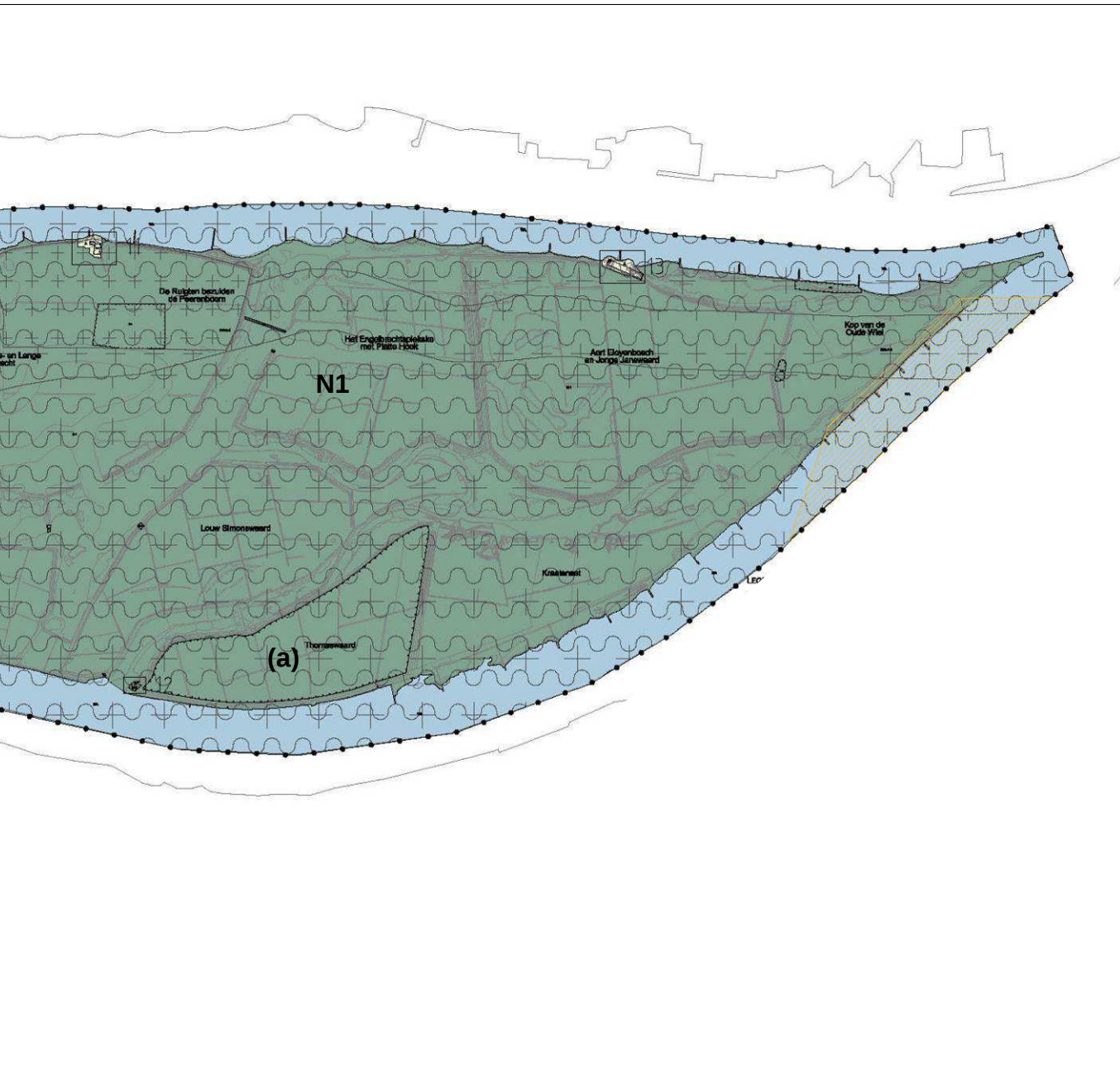
De voorzieningen in dit gebied behelzen verhuur van kano's en roeiboten, zwempas met zandstrand, speelbos en "speeldernis", evenemententerreinen voor middelgrote evenementen, golfbaan, kunstschaatsbaan, horeca, sterrenwacht, outdoorcentrum en beverobservatorium. Verder is er een bezoekerscentrum dat een impressie van het gebied geeft met (natuur)exposities en informatie. Er kunnen rondvaarten worden gemaakt en er is een mogelijkheid om te wandelen (deels in het Nationaal Park), te fietsen en te vissen. Op de ontwerpkaart, behorende bij het ontwerpbesluit van het Natura 2000-gebied Biesbosch, valt dit recreatiegebied buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1).

b) Natuurgebieden

De natuurwaarden in de Sliedrechtse Biesbosch zijn kort samengevat:

- Aan de noordzijde en het midden (Stededijk, Kort- en Lange Ambacht, De Ruigte bezuiden de Peerenboom, Engelbrechts Plekske, Aert Eloyenbosch, Jonge Neele Ruigt, Huiswaard en Oude kat): getijdennatuur, spontane processen, dynamiek, watervogels, getijdeflora (o.a. Spindotterbloem en Bittere veldkers);
- Aan de zuidzijde (Hengstpolder, Louw Simons Waard, Thomaswaard, Kraaiennest en Kop van de Oude Wiel): gebieden die samen het graslandreservaat vormen met een zeer bijzondere flora.
- Aan de westzijde (Sterling, Mariapolder, Kikvorsch- of Otter en Otterpolder); bereikbaar vanaf het bezoekerscentrum en meer gericht op natuur en recreatie, met nadruk op procesnatuur en griendcultuur.

Een groot deel van de gebieden met de functie Natuur bestaat uit polders die een agrarische functie hebben of hadden en die de afgelopen jaren zijn omgezet naar een natuurfunctie, of waarvoor er concrete plannen bestaan om dat de komende jaren te doen. Het gaat hierbij om polder Aart Eloyenbosch/Jonge Janswaard, polder Kort- en Lang Ambacht/de Ruigten bezuiden de Peerenboom, Jonge Neele Ruigt, de Thomaswaard en polder Stededijk. De laatste twee moeten nog ontwikkeld worden. Alle gebieden met de functie natuur vallen binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1 en 2).



Figuur 2. Kaart van de Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch onderverdeeld in 'Recreatiegebied Hollandse Biesbosch (Merwelanden)', 'Bestaande natuurgebieden' en 'Nieuwe natuurgebieden' (uit Voorontwerpbestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch).

De belangrijkste functies:

- | | |
|-----------------|--|
| N1 = Natuur - 1 | go = groen |
| N2 = Natuur - 2 | rood gearceerd = wijzigingsgebied (polder Stedelijk) |
| R = recreatie | (a) = agrarische functie in natuurgebied |



Figuur 3. De Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch met initiatieven die, in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998, onderzocht zijn (geel omcirkeld):

Initiatief 1: Uitbreiding Sterrenwacht

Initiatief 2: Uitbreiding StayOkay

Initiatief 3: Bedrijfspanen Sionpolder

Initiatief 4: Merwelanden 39

Initiatief 5: Ecolodges (locatie Sionsloot en locatie nabij Merwelanden 39)

5. Projectbeschrijving

Het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' bevat beschermende regelingen voor de natuur-, archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Binnen de drie delen van de Sliedrechtse Biesbosch zijn de volgende relevante ontwikkelingen voorzien:

a) Recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (De Merwelanden)

Het recreatiegebied valt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied 'De Biesbosch' (zie figuur 1 en 2). In het nieuwe bestemmingsplan wordt dit gebied voor *Recreatie* bestemd. De bestaande bebouwing wordt op maat bestemd. Daarnaast zijn binnen het recreatiegebied vijf ontwikkelingen gepland. Deze worden (ondermeer) in het bestemmingsplan opgenomen indien er geen significante gevolgen te verwachten zijn voor de natuurwaarden van het Natura 2000-gebied: 'Uitbreiding Sterrenwacht', 'Uitbreiding StayOkay', 'Bedrijfspanen Sionpolder', 'Merwelanden 39' en 'Ecolodges' (zie figuur 3):

Uitbreiding Sterrenwacht

In het bestemmingsplan 'Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' wordt de mogelijkheid opgenomen om de ontvangstruimte van de Sterrenwacht (van 310 m²) met minimaal 72 en maximaal 180 m² uit te breiden. De Sterrenwacht is gelegen op het evenemententerrein aan de Baanhoekweg (zie figuur 3).

Uitbreiding StayOkay

Het StayOkay-hotel wenst uit te breiden. Het is nu 1200 m² groot en een eventuele uitbreiding zou 800 m² beslaan. Dit kan alleen door een extra bouwlaag toe te voegen, uitbreiding van het bebouwd grondoppervak is niet toegestaan. Het kampeerterrein is reeds aangepast t.b.v. caravans en campers.

Bedrijfspanen Sionpolder

Het parkschap wenst in de voormalige beheerderswoning in de Sionpolder een opslagruimte te vestigen.

Merwelanden 39

Het parkschap wenst een 'steunpunt' te maken van een woning met boerderij-schuur. Recreatieve functies worden mogelijk gecombineerd met bewoning.

Ecolodges

Het parkschap ontwikkelt ideeën om meer overnachtingsmogelijkheden in de Biesbosch aan te bieden. Eén ecolodge zou in de Sionsloot kunnen komen en één nabij de boerderijschuur en woning (Merwelanden 39).

b) Natuur-1

Deze bestemming is toegekend aan gronden waar geen wezenlijke veranderingen in het natuurgebied worden voorzien. Dit geldt mogelijk niet voor Polder Stedelijk. Op termijn kan hier een zoetwatergetijdengebied worden gerealiseerd met recreatief medegebruik. Voor deze polder is een apart voorontwerpbestemmingsplan opgesteld. Hierover is in 2010 inspraak geweest. Voor deze polder is een inrichtings- en saneringsplan opgesteld. De uitvoering van dit inrichtingsplan is opgeschort, omdat de polder door de overheid niet kan worden verworven. Voor de uitvoering van het inrichtingsplan is al natuuronderzoek verricht. De plannen voor polder Stedelijk zijn niet (afzonderlijk) in het voorliggende natuurwaardenonderzoek meegenomen.

Het vergroten van de recreatieve gebruiksmogelijkheden - anders dan recreatief medegebruik - wordt voor de 'Natuur-1-gebieden' in het algemeen tegengegaan. In de Thomaswaard vindt agrarisch medegebruik plaats.

Deze natuurgebieden vallen binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'De Biesbosch'. In deze natuurgebieden spelen op dit moment geen ontwikkelingen of initiatieven.

c) Natuur-2

Het voor Natuur-2 bestemde gebied is bestemd voor natuurontwikkeling, het behoud en herstel van de aanwezige landschappelijke en natuurlijke waarden en recreatief medegebruik van deze gebieden. Agrarisch medegebruik is daar waar aangegeven toegestaan.

De bestaande gebouwen kunnen vernieuwd worden (met 10% uitbreiding). Het bestaande kampeer- en parkeerterrein (bij StayOkay aan de Baanhoekweg) mag niet worden vergroot (met een omgevingsvergunning kan hiervan worden afgeweken; dit kan alleen als het hotel uitbreidt).

De Otterpolder krijgt een bestemming gericht op natuurontwikkeling. De plannen voor de Otterpolder zijn niet (afzonderlijk) in het voorliggende natuurwaardenonderzoek meegenomen.

6. Instandhoudingsdoelstellingen van Speciale Beschermingszone (SBZ) 'De Biesbosch' (nog niet definitief)

De aanwijzing van de Biesbosch als Natura 2000-gebied is nog in procedure. Het Natura 2000-gebied wordt (waarschijnlijk) aangewezen voor zes habitattypen en dertien habitatsoorten uit de Habitatrichtlijn en dertig soorten uit de Vogelrichtlijn.

Op dit moment stellen Dienst Landelijk Gebied (DLG) en Staatsbosbeheer samen met betrokkenen, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (ELI) het beheerplan voor de Biesbosch op. Hier komen ook de definitieve instandhoudingsdoelstellingen in te staan, met een beschrijving van welke beleids- en beheermaatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelen voor de natuurwaarden te bereiken of te handhaven en welke bestaande activiteiten in en nabij het gebied niet schadelijk zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen.

Voor de concept- instandhoudingsdoelen voor de Biesbosch, zie bijlage 1.



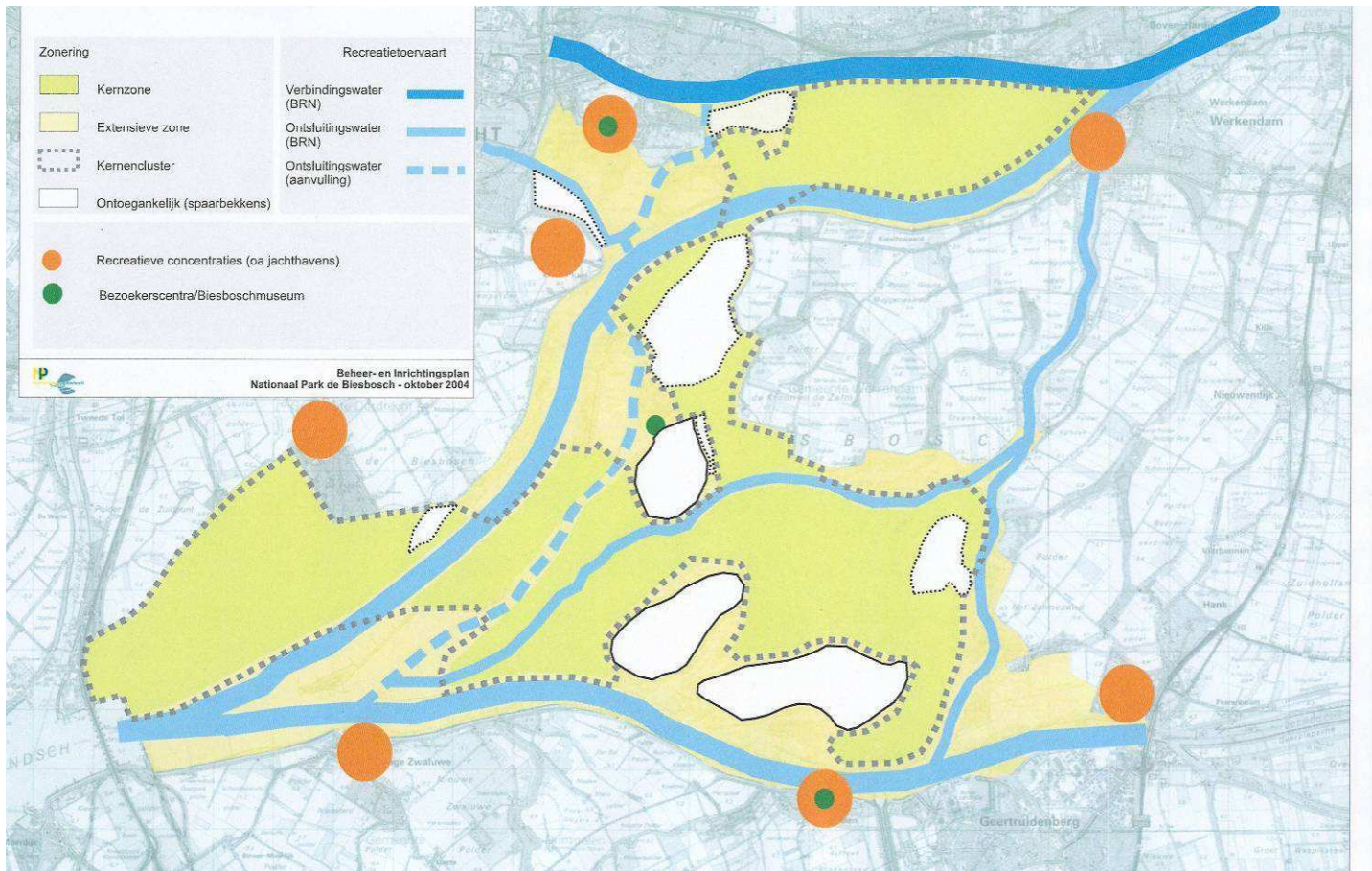
Figuur 4: natuurontwikkelingsgebieden in de Biesbosch

7. Natuurontwikkeling in de Biesbosch

In de Biesbosch is het laatste decennium veel nieuwe natuur ontwikkeld, in de meeste gevallen ging dit samen met rivierverruimende maatregelen, door landbouwpolders te ontpolderen en te vergraven. De nieuwe natuurgebieden staan onder invloed van het getij door verbinding met het rivierenstelsel en bestaan grotendeels uit water, geulen, slikkige platen en rietvelden. Naast deze natuurontwikkelingspolders wordt in het landbouwgebied tussen de Dordtse en de Sliedrechtse Biesbosch het Strategisch Groenproject de Nieuwe Dordtse Biesbosch gerealiseerd, een combinatie van zoetwatermoeras (binnen- en buitendijkse 'biesboschnatuur') en recreatie.

Natuurontwikkeling in de Biesbosch:

- Grote Noordwaard
- Kleine Noordwaard
- Zuiderklip
- Aakvlaai
- Tongplaat
- Mariapolder
- Eloyenbosch/Jonge Janswaard
- polder Kort- en Lang Ambacht/ De Ruigten bezuiden de Peerenboom
- Jonge Neele Ruigt
- Thomaswaard
- Polder Stededijk
- Noordbovenpolder (mogelijk op termijn)



Figuur 5: zonering in Nationaal park De Biesbosch

De Biesboschbezoeker

De gemiddelde Biesboschbezoeker komt doorgaans niet van ver. De Biesbosch kent een sterk regionaal verzorgingsgebied. Het gezelschap van bezoekers ter plaatse bestond in 53% van de gevallen uit twee personen. De bezoekers op het water die ter plaatse zijn ondervraagd, behoren voornamelijk tot huishoudens met twee of meer personen, vaak van tussen de 40 en de 65 jaar oud. Bezoekers aan de Biesbosch geven aan dat zij vooral recreëren om 'gezellig samen op stap te zijn' en om 'even weg te gaan om de batterij weer op te laden'. Dit geldt voor zowel de land- als de waterrecreanten.

Onder waterrecreanten komt zeer veel herhalingsbezoek voor: 94% geeft aan dat zij reeds eerder in het gebied zijn geweest. Onder dagrecreanten is het herhalingsbezoek lager: 68% van hen was al eerder in het gebied. Gemotoriseerde boten zijn het meest populair onder waterrecreanten in de Biesbosch. Wandelen en fietsen zijn de belangrijkste ondernomen activiteiten door landrecreanten in de Biesbosch. Vaak wandelt men langer dan een uur. Ook passieve activiteiten komen veel voor: 27% van de bezoekers komt naar de Biesbosch om er te luieren, zitten en/of zonnen. Regiobewoners maken juist relatief vaker een korte wandeling dan de gemiddelde landrecreant. Een groot deel van de wandelaars gebruikt geen wandelroute bij het maken van de wandeling.

Bron: NRIT Onderzoek, 2008

8. Recreatie in de (Sliedrechtse) Biesbosch

8.1 Recreatiebeleid in de Biesbosch*

* Uit: Beheer- en Inrichtingsplan (BIP) Nationaal Park de Biesbosch, 2004

De Biesbosch staat te boek als een belangrijk recreatiegebied, met de nadruk op de **waterrecreatie**. Met name vanaf ca. 1970 is de betekenis van dit gebied voor de recreatievaart toegenomen, enerzijds door het wegvallen van het getij, anderzijds door de toename van vrije tijd. In de Biesbosch is een zonering van toepassing, die in het Beheer- en Inrichtingsplan (BIP) van 1993 voor het eerst is vastgelegd (het vigerende BIP is van 2004)

Over water wordt de zonering mede bewerkstelligd door een onderscheid in verschillende categorieën:

- vaarroutes voor verschillende typen (afmetingen) van boten,
- vaarroutes; afmeren/overnachten niet toegestaan,
- vaarroutes ongemotoriseerd,
- vaarroutes alleen toegankelijk met ontheffing,
- vaarroutes verboden toegang.

Kernzone:

- Natuurdoelen prevaleren boven natuurgerichte recreatiedoelen,
- Gericht op optimalisatie rust en stilte
- Landrecreatie is routegebonden en zo nodig beperkt in tijd of alleen onder begeleiding
- Activiteiten als zwemmen, survival en overnachten zijn niet toegestaan
- Mogelijke voorzieningen: vogelobservatiepunten (aan rand).
- Het toezicht is gericht op handhaven van rust en stilte.

Extensieve zone:

- Natuurdoelen en (nevenschikte) natuurgerichte doelen
- Recreatiedoelen, gericht op optimalisatie natuurbeleving
- Landrecreatie is routegebonden, nagaan mogelijkheden struinnatuur
- Overnachten ja, alleen kleinschalige voorzieningen
- Mogelijke activiteiten zijn survival (evt. met vergunning) en zwemmen (beperkt)
- Mogelijke voorzieningen zijn aanlegsteigers, picknickplaatsen
- Toezicht is vooral gericht op stroomlijnen van recreatievormen

In de praktijk bepalen verder ook vooral de ligging van voorzieningen de gebruikswijze:

- opvang van landrecreanten via voorzieningen en horeca, deels buiten de grenzen van het Nationaal Park, met belangrijkste delen:
 - Sliedrechtse Biesbosch-West (Recreatiegebied Hollandse Biesbosch)
 - Brabantse Biesbosch-Oost (Vissershang, Kurenpolder, Aakvlaai)
 - Brabantse Biesbosch-Zuid (Drimmelen, Lage Zwaluwe)
- opvang van recreanten bij strandjes, speelweiden, aanlegplaatsen met name:
 - Rietplaat/Petrusplaat
 - Gat van de Kerksloot
 - Noordergat van de Plomp

Voor zowel motorboten als roeiboten/kano's zijn er verschillende - beschreven - routes beschikbaar, die door middel van folders (o.a. 'Vaarroutes in de Brabantse Biesbosch') worden toegelicht. Voor de motorboten is er de Toontjesplaatroute (11 km) en de Deeneplaatroute (18 km). Voor roeiboten/kano's zijn de Gijsteroute (11 km), Doolhofroute (17 km) en de Vijf Ambachtenroute (18 km) aangegeven.

Naast de watersport vormt ook de **sportvisserij** een belangrijk recreatief medegebruik in de Biesbosch; het gehele Benedenrivierengebied is visserijkundig en recreatief van grote regionale betekenis. Varen is voor deze recreanten niet de ultieme beleving van de omgeving op zich, maar tevens en vooral een middel om op een rustige plek voor anker te gaan. Uit enquêtes blijkt dat vooral in de Biesbosch rust en een mooie omgeving belangrijke motieven zijn om er te gaan vissen. Uit diezelfde enquêtes blijkt dat ongeveer de helft van de respondenten hinder ondervindt van andere recreanten.

Vanuit de sportvisserij - maar ook vanuit de beroepsvisserij - wordt belang gehecht aan een duurzaam waterbeheer van de Biesbosch. Herstel van de biodiversiteit van vis wordt bepleit, waarvoor het openen van de Haringvlietsluizen een voorwaarde is. Gezien wordt dan ook op het belang van de Biesbosch als zoetwaterestuarium voor verschillende brakwatervissoorten, die zoet water nodig hebben om zich voort te planten.

De **landrecreatie** wordt in hoofdzaak bepaald door de mate van toegankelijkheid, de wandel- en fietsmogelijkheden. Wat betreft het fietsen is er een fietsknooppuntensysteem geïntroduceerd (Land van Heusden en Altena). Dit is een systeem waarbij men zelf de route bepaalt door van knooppunt naar knooppunt te fietsen. Knooppunten zijn in het veld en op kaarten aangegeven. Daarbij wordt vooral gebruik gemaakt van de bestaande (landbouw)wegen. Speciale fietspaden zijn er vrijwel niet. Het centrale deel van de (Brabantse) Biesbosch is voor fietsers niet toegankelijk. In het gebied is verder een Lange afstandsfietsroute (LF) van belang en is er de Elisabethsroute, rondom het Nationaal Park. Sinds kort zijn er ook mogelijkheden voor fiets/vaararrangementen. Wandelmogelijkheden zijn er vanaf het land en vanaf het water.

Uitgezette routes:

- Merwedepad (tegen de Dordtse Biesbosch, 3,5 km)
- Moldiepgriend (Sliedrechtse Biesbosch, 4 km)
- Griendmuseumpad (Sliedrechtse Biesbosch, 6 km via veerpontje)
- Huiswaard (Sliedrechtse Biesbosch, 5 km alleen over water)
- Pannekoek (Brabantse Biesbosch, 2 km)
- Doolhof (Brabantse Biesbosch, 4 km alleen over water)
- Deeneplaat (Brabantse Biesbosch 6 km alleen over water)
- Benedenste Jannezand (Brabantse Biesbosch 4 km alleen over water)
- Toontjesplaat (Brabantse Biesbosch 2,5 km alleen over water)
- Jantjesplaat (Brabantse Biesbosch 3 km)
- Rondje Noordwaard (Brabantse Biesbosch 13,5 km)
- Reugtweg/Bevertweg (Brabantse Biesbosch 2 km)

Hoewel de bestaande zonering tot op zekere hoogte werkt, wordt ze niet als optimaal ervaren. Een sterke mate van onrust in de centrale delen levert zowel beperkingen op voor de natuur, als hinder bij natuurgerichte recreanten. Het varen met speedboten en jetski's zijn vormen die deze knelpunten versterken. De mate van natuurgerichtheid van de huidige recreatievormen laat nog te wensen over: fietspaden zijn overwegend beperkt tot polderwegen, men fietst vooral rondom het park (en dat zijn lange routes), moerasbosbeleving per fiets of te voet vanaf de landzijde is nauwelijks mogelijk, de rustzoekende roeier of kanoër moet zijn weg vinden tussen het gemotoriseerde vaarverkeer.

8.2 Recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch

Zie ook H2 'Gebiedsbeschrijving'. De Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch kan onderverdeeld worden in recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch (voorheen Merwelanden) en natuurgebieden, waarbij met name de natuurgebieden in het westen bestemd zijn voor recreatief medegebruik.

Bepaalde kreken zijn bevaarbaar en er zijn voorzieningen voor recreanten aangelegd. Rustige, natuurgerichte vormen van recreatie krijgen voorrang boven andere recreatievormen. Het recreatiegebied de Hollandse Biesbosch op het Eiland van Dordrecht trekt jaarlijks ruim 800.000 bezoekers (40.000 op een topdag). Landrecreatie (alle recreatie waar geen boot voor nodig is, ook niet om het gebied te bereiken) is in de Sliedrechtse Biesbosch alleen mogelijk in de Hel- en Zuilespolder (deze polder bestaat uit het recreatiegebied Compartiment Hollandse Biesbosch). Hier komen jaarlijks 400.000 bezoekers (zie tabel 1). In deze polder is een evenemententerrein waar jaarlijks diverse

evenementen georganiseerd worden (o.a. muziekevenementen). De oostzijde van de Sliedrechtse Biesbosch ('achter de schotbalksluizen', zie figuur 6) is alleen toegankelijk met ontheffing. Momenteel zijn er ongeveer 150 ontheffinghouders. Deze groep bestaat uit oudere recreanten. Het beleid is dat het aantal ontheffinghouders afneemt tot maximaal 100.



Figuur 6: oostzijde Sliedrechtse Biesbosch: water dat alleen toegankelijk is met ontheffing (rood begrensde gedeelte)

Tabel 1. Aantallen bezoekers per jaar in recreatiegebied Hel- en Zuilespolder

Aantallen bezoekers recreatiegebied Hel- en Zuilespolder		
Evenemententerreinen	<i>cf. tabel kengetallen</i>	50.000
Zwemplas en directe omgeving	<i>20 topdagen van 2000 gasten</i>	40.000
Overige dagen	<i>300 dagen van 400 gasten</i>	120.000
Biesboschcentrum/bistro		120.000
Afronding en bezoeken exploitanten/ verenigingen		70.000
Totaal		400.000

Bron: Parkschap Nationaal Park De Biesbosch (d.d. 5 oktober 2011)

8.3 Ontwikkeling van de recreatie in en rond de Biesbosch

Toekomstig beleid

De zonering in de Biesbosch blijft, in ieder geval op hoofdlijnen, gehandhaafd, waardoor de recreatie gebonden is. In het vigerende BIP wordt het toekomstbeeld geschetst van een optimaal beleefbaar grootschalig zoetwatergetijdengebied, waar natuur, rust en stilte voorop staan. Binnen het Nationaal Park wordt samenvattend gekozen voor:

- accentuering op natuurgerichte recreatievormen, waarbij beleving van de moerasnatuur voorop staat,
- realisatie van een effectieve zonering, zodanig dat er ruimte ontstaat voor rustige en stille kerngebieden,
- natuurontwikkelingsgebieden buiten de aangegeven kerngebieden benutten voor optimalisatie van -natuurgerichte- recreatievoorzieningen,
- communicatiebeleid inzetten om het accent op de natuurgerichte recreatie in de Biesbosch uit te dragen en toe te lichten,
- optimalisatie van de regie over zonerings- en communicatiebeleid, zodanig dat een eenduidig beeld wordt geschapen.

Aan het Nationaal Park De Biesbosch is dit jaar het Europese Handvest voor Duurzaam Toerisme in Beschermde Gebieden toegekend.

De Biesbosch concentreert zich de komende jaren op:

- * Duurzame bootverbindingen
- * Oplaadpunten voor elektrische boten
- * Kleinschalige accommodaties voor wandelaars en kanoërs
- * Ontwikkelen van vaarzones
- * Meest duurzame bezoekerscentrum in Europa
- * ICT routes voor wandelaars, fietsers en kanoërs
- * Duurzaam ondernemerschap
- * Nieuwe duurzame producten en service
- * Nieuw programma voor natuurbelevingsactiviteiten
(Step projects 2012)

Als toekomstbeeld is er een verschuiving bewerkstelligd in de perceptie van de Biesbosch als 'watersportgebied' naar 'moerasbelevingsgebied'.

Ontwikkelingen in cijfers

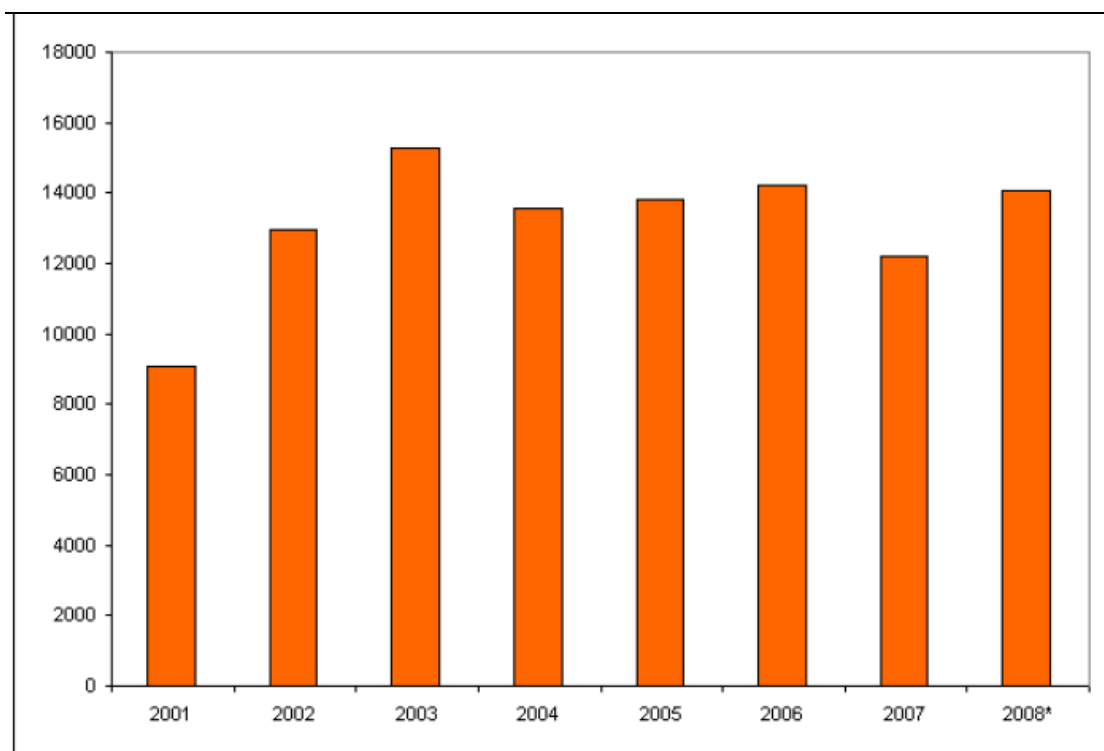
Landelijke cijfers laten een stabilisatie zien van de recreatiesector, maar de recreatievaart neemt wel toe (zie kader op de volgende pagina). Uit luchtfototellingen en uit sluisstellingen in de Biesbosch blijkt tussen 1996 en 2008 echter juist een dalende ontwikkeling van de recreatievaart in de Biesbosch (NRIT Onderzoek 2008). In cijfers van bootverhuur en passagiersaantallen in fluisterboten is geen duidelijke trend te zien. (zie tabellen 2 t/m 4). Het aantal evenementen dat in de Hel- en Zuilespolder gehouden wordt en de grootte van deze evenementen zal niet groeien (mond. mededeling Gemeente Dordrecht).

Tabel 2: Sluistellingen van de totale recreatievaart in de Biesbosch (aantal vaartuigen)

	2005	2006	2007	2008*
Biesboschsluis	16.446	15.928	14.512	13.804
Ottersluis	13.714	13.423	12.767	10.940
Helsluis	8.352	8.437	7.480	6.592
Spieringsluis	10.615	10.106	9.313	7.740

* De cijfers over 2008 betreft gegevens tot en met oktober van dat jaar

Bron: Rijkswaterstaat Zuid-Holland Zuid

Tabel 3: Passagiersaantallen Fluistertours, per jaar

* De cijfers over 2008 betreft gegevens tot en met 11 december van dat jaar

Bron: Biesboschmuseum te Werkendam

Tabel 4. Aantal uren bootverhuur (kano/fluisterboot) per jaar vanuit Biesbosch bezoekerscentrum Dordrecht.

Aantal uren (u) bootverhuur vanuit Biesbosch bezoekerscentrum Dordrecht

	2009	2010	2011	Gem.
Verhuur kano (gem. 2 pers.)	15.834 u	13.549 u	15.986 u	15.123 u
# manuur	31.668 u	27.098 u	31.972 u	30.246 u
Verhuur Fluisterboot (gem. 6 pers.)	3.506 u	3.464 u	4.125 u	3.698 u
# manuur	21.036 u	20.784 u	24.750 u	22.190 u
Totaal # uren verhuur	19.340 u	17.013 u	20.111 u	18.821 u
# manuur	52.704 u	47.882 u	56.722 u	52.436 u

Bron: Biesbosch Bezoekerscentrum Dordrecht

Landelijke trends*

Demografie Uitgaande van de beperkte bevolkingsgroei, en op termijn zelfs bevolkingsafname, zal de recreatiesector zich geconfronteerd zien met een gestabiliseerde marktomvang. Dat de Nederlandse bevolking vergrijst, is genoegzaam bekend. Ruim 15% van de bevolking is momenteel al 65 jaar of ouder. Rond 2030 zal deze groep zijn uitgegroeid tot bijna een kwart van de bevolking. Bij ouderen staan vakanties vooral in het teken van ontspannen, uitrusten en genieten van natuurschoon. Voor sportieve en sterk actieve vakanties kan de vergrijzing een bedreiging vormen. Met het toenemen van de leeftijd stijgt voor een deel van de ouderen de behoefte aan zorg, ook tijdens vakanties.

Economie Volgens een economische verkenning van het CPB in 2012 herstelt de Nederlandse economie, na een krimp van driekwart procent in 2012, vanaf volgend jaar met gemiddeld anderhalf procent groei in de periode 2013-2017. Dit is relatief laag als gevolg van de vergrijzing. De onzekerheid rond het scenario in deze verkenning is echter uitzonderlijk groot.

Vrijtijdsgedrag van Nederlanders In de afgelopen decennia hebben Nederlanders het steeds drukker gekregen en hielden minder vrije tijd over. Sinds 1975 is de omvang van de vrije tijd met gemiddeld ruim drie uur per week gekrompen naar 44,7 uur per week. Directe oorzaak hiervan is het feit dat steeds meer mensen, vooral vrouwen, zijn gaan werken. Desondanks is de hoeveelheid vrije tijd die mensen buiten de deur doorbrengen de afgelopen dertig jaar gelijk gebleven, hetgeen betekent dat men een groter deel van de vrije tijd buitenshuis doorbrengt.

Vakanties van Nederlanders In tegenstelling tot voorgaande jaren, toen sprake was van jaarlijkse lichte toenames, is in 2010 het totaal aantal vakanties van Nederlanders in lichte mate afgenomen tot 36,1 miljoen. Het aantal overnachtingen is echter (met eenzelfde percentage) toegenomen tot 278 miljoen, dankzij een stijging van de gemiddelde verblijfsduur van lange vakanties. Was de groei in 2009 uitsluitend van toepassing op het korte vakantiesegment, in 2010 is het aantal korte vakanties afgenomen en het aantal lange vakanties ongeveer gelijk gebleven. De daling van de korte vakanties zien we vooral terug bij de buitenlandse vakanties, en dan uitsluitend in de winterperiode. In de zomerperiode is het aantal korte buitenlandse vakanties juist toegenomen.

Waterrecreatiesector Het totaal aantal pleziervaartuigen in Nederland groeit. Volgens cijfers van de HISWA waren dit er 523.000 in 2010. Hiermee zet de stijgende lijn van 2008 (518.000) en 2009 (521.000) door. Nederlanders ondernamen in 2010 in totaliteit minder bootvakanties dan in 2009. Deze afname komt echter geheel ten goede aan de binnenlandse bootvakanties; het aantal buitenlandse vakanties met de boot als logiesvorm nam namelijk met 10% toe.

Uit:

Highlights Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd verschenen. NRIT Onderzoek en NHTV internationaal hoger onderwijs Breda 2011. www.kenniscentrumtoerisme.nl en www.cpb.nl (stukje over economie)

9. Toetsing Natuurbeschermingswet 1998

9.1 Veranderingen in en rond de Biesbosch

Uit voorgaande hoofdstukken blijkt dat de hoeveelheid natte natuurgebieden (water, rietland, moerasbos, slikken) in en rond de Biesbosch toegenomen is en nog toeneemt. Dit geldt ook voor mogelijkheden voor watergebonden en natuurgerichte recreatie. Wat recreatie in de Biesbosch betreft ligt het accent qua beleid meer op 'moerasbeleving' dan op 'watersport'. Landrecreatie binnen het Natura 2000-gebied is beperkt mogelijk en dan vaak in de vorm van een uitkijkpunt of een korte wandelroute. Uit verstoringstoetsen die zijn uitgevoerd m.b.t. de 3 initiatieven die kunnen leiden tot toename van recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch blijkt dat de mogelijke toename per initiatief niet significant is (Veen en Vervoort, 2012). Gezien de toename van recreatiegebieden rond de Biesbosch, de recreatiecijfers van voorgaande jaren (zie 8.3) en door de voortzetting van het beleid volgens het Beheer- en Inrichtingenplan, met bijbehorende zonering en regels, wordt verwacht dat bij ontwikkeling binnen de kaders van het ontwerpbestemmingsplan (autonome ontwikkeling en de 6 initiatieven als genoemd in tabel 5) per saldo geen sprake zal zijn van een belangrijke toename van de recreatiedruk binnen het Natura 2000-gebied 'De Biesbosch'.

In de toekomst zullen waarschijnlijk meer initiatieven ontwikkeld worden op het gebied van moerasgerichte recreatie in de Biesbosch (o.a. meer wandel- en kleinschalige overnachtingsmogelijkheden en meer voorlichting/aantrekken van bezoekers). Nieuwe initiatieven die een toename van de hoeveelheid recreanten tot gevolg hebben (of kunnen hebben) dienen afzonderlijk getoetst te worden.

Tabel 5: *Initiatieven in recreatiegebied de Hollandse Biesbosch (Merwelanden) en hun bijdrage aan de recreatie in het Natura 2000-gebied 'de Biesbosch'*

Initiatief	Leidt dit initiatief tot toename van recreatie in het Natura 2000-gebied 'de Biesbosch'	Maximale toename recreatie
<i>Uitbreiding Sterrenwacht</i>	Nee	
<i>Uitbreiding StayOkay</i>	Ja	3,4%
<i>Bedrijfspanen Sionpolder</i>	Nee	
<i>Merwelanden 39</i> (Recreatief steunpunt boerderij-schuur en woning)	Ja	Onbekend, niet significant*
<i>Ecolodges</i>	Ja	0,3%
* kleine groepen, bestaande bezoekers, recreatie in recreatiegebied, niet in Natura 2000-gebied. Bij intensiever gebruik is aanvullende toets nodig		

9.2 Doelsoorten en de mogelijke effecten van recreatie - habitatsoorten

Zekerheidshalve wordt per doelsoort bekeken wat het mogelijke effect van toename van recreatie kan zijn, rekening houdend met de huidige zonering.

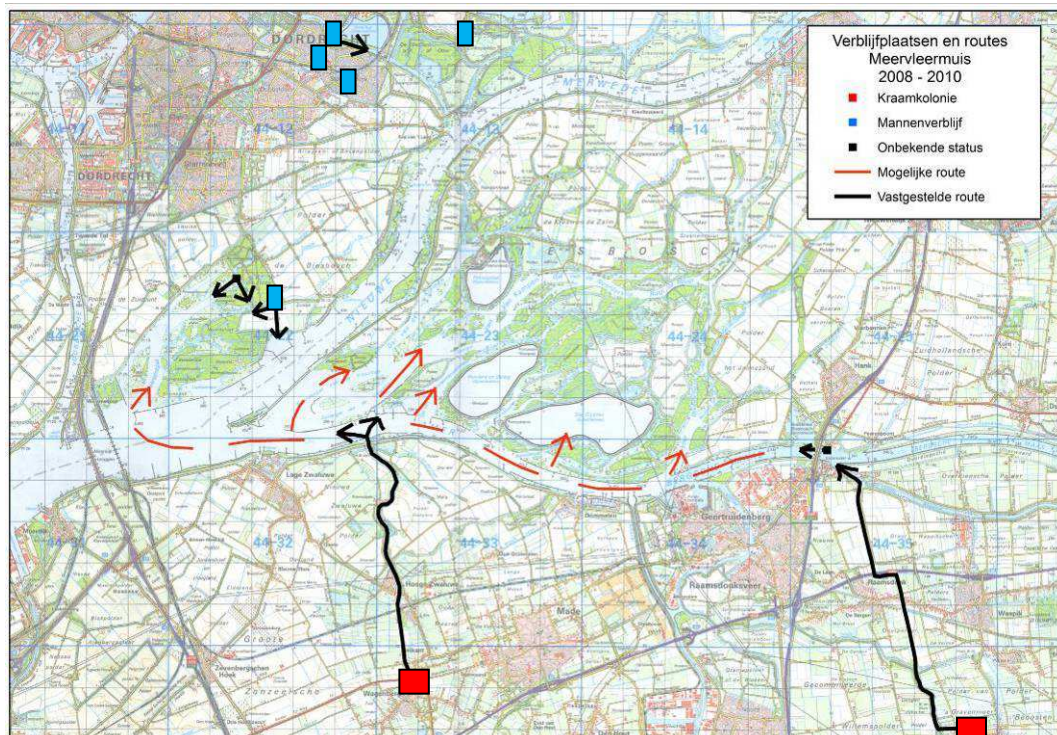
Als gevolg van recreatie kan er oppervlakteverlies, verstoring door geluid, verstoring door licht, verstoring door trilling, optische verstoring en verstoring door mechanische effecten optreden.

Zeeprik *Petromyzon marinus*, Rivierprik *Lampetra fluviatilis*, Elft *Alosa alosa*, Fint *Alosa fallax*, Zalm *Salmo salar*, Bittervoorn *Rhodeus amarus*, Grote modderkruiper *Misgurnus fossilis*, Kleine modderkruiper *Cobitis taenia*, Rivierdonderpad *Cottus gobio*

De instandhoudingsdoelstellingen voor de vissen die aangewezen zijn als doelsoort van de Biesbosch, worden voor alle soorten, behalve voor de Rivierdonderpad, behaald. Recreatie heeft geen noemenswaardige invloed op het voorkomen van deze soorten. Knelpunten die voor deze vissoorten gelden hebben geen betrekking op recreatie.

Meervleermuis *Myotis dasycneme*

De Meervleermuis is in het zomerhalfjaar aanwezig in de Biesbosch. De soort verblijft in woningen buiten de Biesbosch en is aangetroffen in bomen met spleten/holtes in het recreatiegebied van de Sliedrechtse Biesbosch. Ook is een groepje waargenomen dat verbleef in een meerpaal in een jachthaven ten noorden van de Biesbosch (zie *deels figuur 8*). In en rond de Sliedrechtse Biesbosch wordt gejaagd door een groepje mannetjes, met name boven en langs het Wantij (tevens vliegroute), het spaarbekken De Kleine Rug en de grote rivieren (Beneden Merwede en Nieuwe Merwede). (Haan, 2012). Recreatie heeft hoogstens een nadelige invloed op de Meervleermuis als sprake is van verstoring door licht en, in mindere mate en dan vooral bij de verblijfplaats, door geluid. De Meervleermuis heeft een groot jachtgebied, van enkele kilometers lang. Mogelijke geluidsverstoring door puntbronnen van recreanten in de nacht is niet significant. Dit geldt ook voor verstoring door licht (van boten). De instandhoudingsdoelstellingen voor de Meervleermuis in de Biesbosch (behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie) worden behaald.

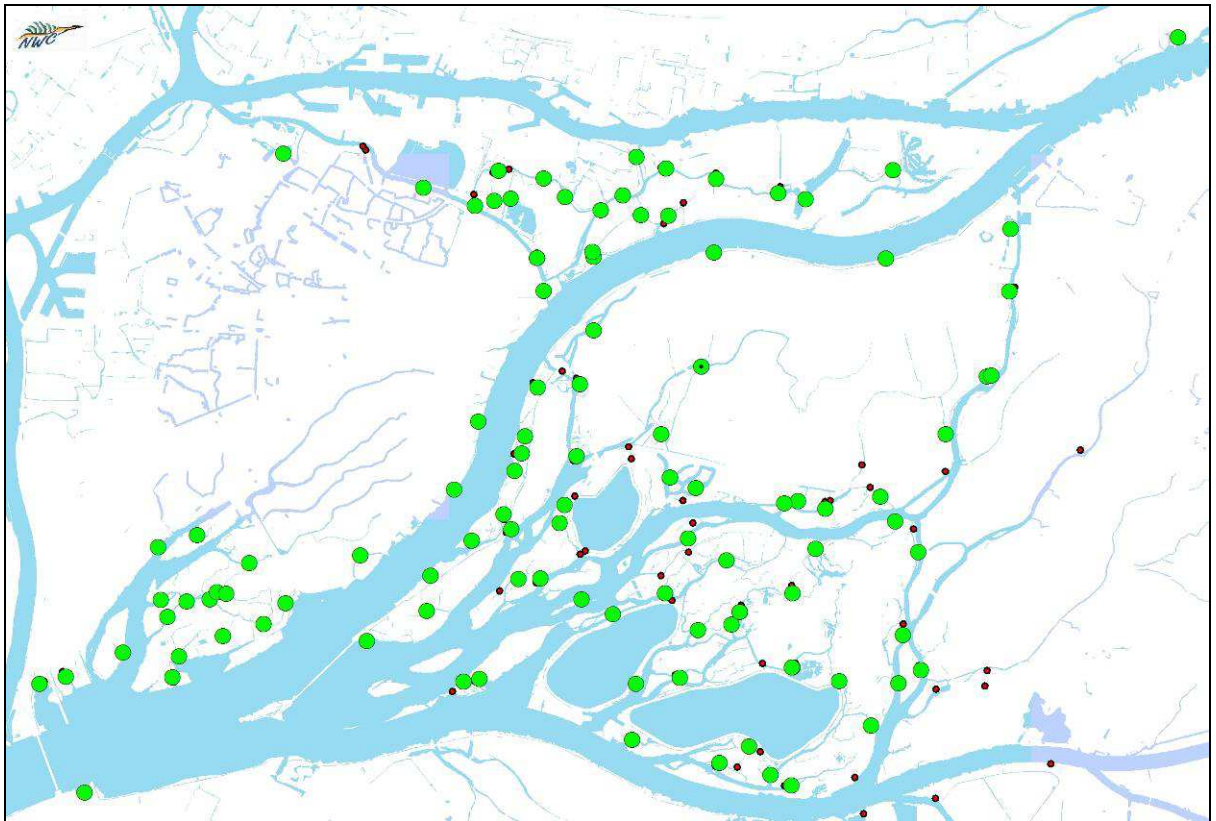


Figuur 7: Verblijfplaatsen en routes Meervleermuis 2008-2012

Bron: NWC

Bever *Castor fiber*

De instandhoudingsdoelstelling voor de Bever in de Biesbosch is behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor het behoud van de populatie. Deze doelstelling wordt ruim behaald: de Bever neemt toe en breidt zich ook uit buiten de Biesbosch. Vaststelling van het nieuwe bestemmingsplan voor de Sliedrechtse Biesbosch zal geen significant nadelig effect hebben op de Bever.



Figuur 8: Beverburchten

Bron: NWC

groen: burchten die in 2011 en 2012 actief waren, zwarte stip: burchten die in ieder geval voor 2011 actief waren

Noordse woelmuis *Microtus oeconomus arenicola* (prioritair)

De Noordse woelmuis komt in en rond de Biesbosch voor in kruidenrijk rietmoeras, met name daar waar een hoge waterdynamiek en/of een eilandsituatie aanwezig is. De genoemde belangrijkste bedreigingen voor de Noordse woelmuis zijn onder meer de inrichting van de huidige leefgebieden, een verkeerd beheer (vegetatie en water), de te kleine omvang van de leefgebieden, en dus van de populatieconcurrentie met andere woelmuizen, en habitatverlies en versnippering (Uit: Soortbeschermingsplan Noordse woelmuis). Recreatie wordt niet genoemd. Eventuele toename van water- en/of landrecreatie vindt plaats buiten (naast) het habitat van de Noordse woelmuis en zal geen nadelige invloed hebben op de Noordse woelmuis.

Tonghaarmuts *Orthotrichum rogeri*

De Tonghaarmuts is in de Biesbosch gevonden aan de rand van jonge griendbossen, met name daar waar een kreek een griend doorsnijdt of waar een griend in het noordoosten overgaat in ruigte (Van der Pluijm, 1995). De instandhoudingsdoelstelling voor de Tonghaarmuts in de Biesbosch (uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop

voor uitbreiding populatie) wordt behaald. Recreatie heeft geen invloed op de aanwezigheid van deze soort, ook niet bij een toenemende druk.

9.3 Doelsoorten en de mogelijke effecten van recreatie - broedvogelsoorten

Aalscholver *Phalacrocorax carbo* (broedvogel)

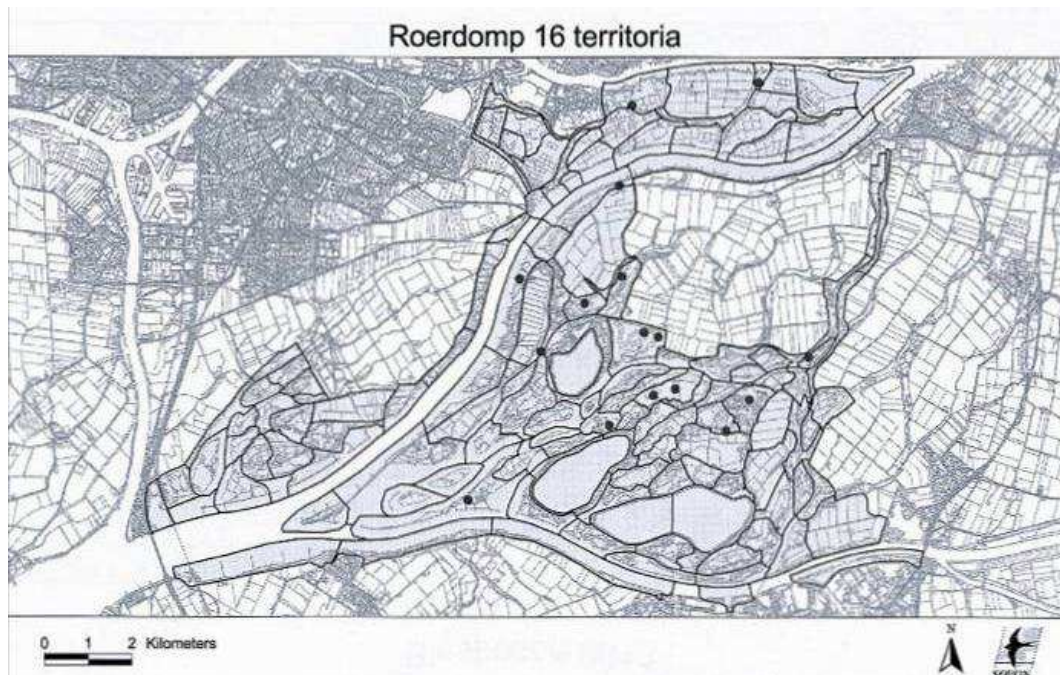
De Aalscholver broedt in een kolonie in de Dordtse Biesbosch. Het doel voor de broedvogelpopulatie is behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor ten minste 310 broedparen. Deze doelstelling wordt niet gehaald. Grootste knelpunt voor de Aalscholver is een goed aanbod aan geschikte kolonieplaatsen. Foerageergebied is voldoende aanwezig. Recreatie vormt geen knelpunt voor de Aalscholver in de Biesbosch, ook niet bij een toenemende druk.

Roerdomp *Botaurus stellaris* (broedvogel)

De instandhoudingsdoelstelling ten aanzien van Roerdomp is 'Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren'. Dit doel wordt ruim gehaald. In 2008 en 2009 broedden er 10-11 paar in de Biesbosch, in 2011 zelfs 16. De toename komt onder andere door de nieuwe natuurontwikkelingsgebieden. De Roerdomp is met name gevoelig voor het ontbreken van overjarig riet en waterriet (gebrek broedgebied/foerageergebied verstoring door land- en waterrecreatie (bij foerageren). In de Sliedrechtse Biesbosch zijn in 2010 2 broedgevallen vastgesteld (zie figuur 8). Toename van waterrecreatie kan leiden tot toename van verstoring (optische verstoring en verstoring door geluid) van de Roerdomp. Volgens Krijgsveld et al. (2008) is de gevoeligheid van de Roerdomp het hele jaar gemiddeld tot groot. De Roerdomp staat bekend als een vogel die teruggetrokken leeft, en vooral in grotere moerasgebieden voorkomt. Deels broeden ze echter in recreatiegebieden, waar nesten soms dicht langs extensief gebruikte wandelpaden liggen. Ondanks het teruggetrokken gedrag zijn er geen aanwijzingen voor een negatief effect van recreatie, tenzij moerasvegetaties worden betreden of aangetast. Populatie-effecten van recreatie zijn waarschijnlijk matig groot. De soort broedt met name in afgesloten reservaten. Het is niet uit te sluiten dat de intensiteit van recreatie wel een verstorend effect heeft op het voorkomen in opengestelde gebieden, door verstoring van zowel foeragerende als broedende vogels. De mate van verstoring zal groter zijn naarmate een groter deel van het broed- of foerageergebied toegankelijk is voor recreanten. (Krijgsveld et al., 2008)

Het meest oostelijk waargenomen broedpaar ligt in een kernzone waar rust en stilte voorop staan en waar het water alleen met een ontheffing bevaren mag worden. Beide paren broeden in een rietveld dat niet betreden mag worden. Het paar bij Stedelijk broedt achter een dijk, waardoor verstoring vanaf het water (de Kikvorschkil, die vrij te

bevaren is en waar overnachten op het water is toegestaan) minimaal zal zijn (zeker omdat er al gebroed wordt).



Figuur 9: Broedterritoria Roerdomp 2010

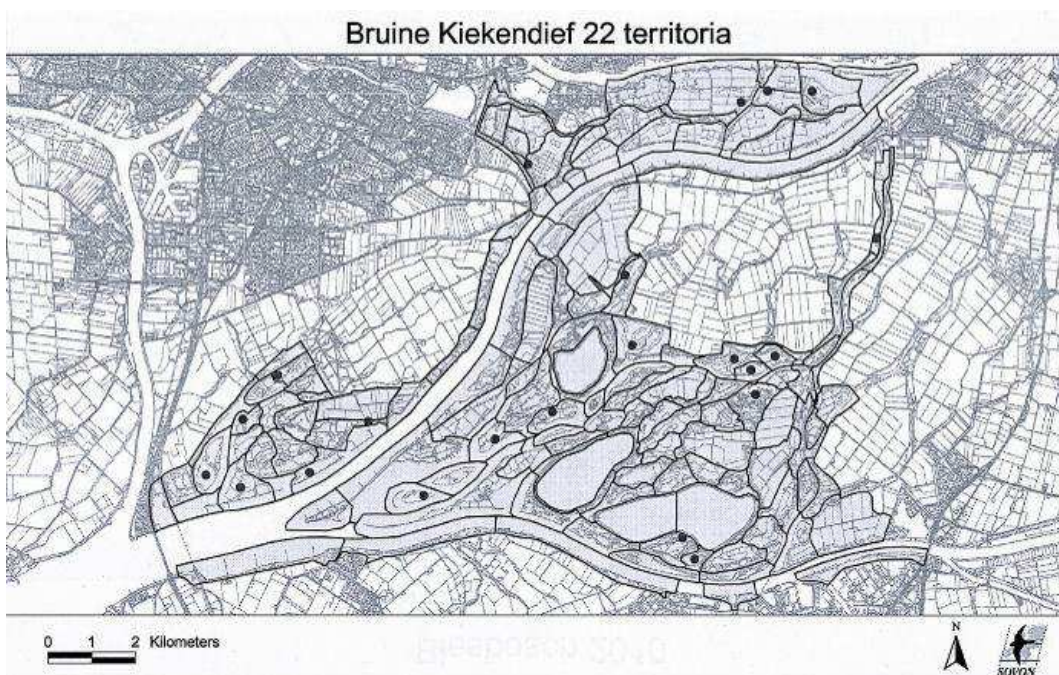
Bruine kiekendief *Circus aeruginosus* (broedvogel)

In de Biesbosch broeden jaarlijks meerdere paren van deze soort. In het laatste decennium (2003-2008) zijn jaarlijks 21 - 29 broedparen vastgesteld, in 2010 22. Het foerageergebied van de Bruine kiekendief, die met name in rietvelden broedt, ligt tot ongeveer 7 km van het nest en omvat rietmoerassen, omliggende agrarische gebieden (zowel akkerland als grasland), ruigteranden en jonge bosaanplant (Krijgsveld et al., 2004). Recreatie kan bij bruine kiekendieven leiden tot een vermindering in ouderlijke zorg (broedtijd, bescherming van de kuikens, tijd doorgebracht in het territorium en hoeveelheid aangeleverd voedsel). Energie-uitgave van de adulten nam toe door o.a. toename van tijd in de lucht (Spanje, Fernandez & Azkona 1993). Recreatie kan daarmee zowel voor het broedsucces als voor de overleving van de adulten negatieve gevolgen hebben. Het meest negatieve effect wordt ondervonden van wandelaars, vissers en waterrecreanten in ondiepe vogelrijke wateren. (Krijgsveld et al., 2008)

In de Sliedrechtse Biesbosch zijn in 2010 4 broedgevallen vastgesteld (zie figuur 10). 3 Broedparen liggen in een kernzone waar rust en stilte voorop staan en waar het water alleen met een ontheffing bevaren mag worden. 1 Broedpaar broedt in een rietveld langs het Wantij. Alle paren broeden in een rietveld dat niet betreden mag worden.

Het doel voor de broedvogelpopulatie van de Bruine Kiekendief in de Biesbosch is behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een aantal van ten minste 30 broedparen. Deze doelstelling wordt niet gehaald, van 2004-2008 is een sig-

nificant matige afname vastgesteld. In 2010 hadden 22 broedparen een territorium. Oorzaken liggen buiten Nederland, in het overwinteringsgebied: er is voldoende broedbiotoop in de Biesbosch om 30 broedparen te herbergen. Dit aanbod neemt met de nieuwe natuurontwikkelingsprojecten alleen maar toe. De Bruine kiekendief is gemiddeld gevoelig voor verstoring, wat betekent dat er sprake is/kan optreden bij verstoring van 100 tot 300 meter afstand. Wanneer de recreatiedruk teveel zou toenemen voor de Bruine kiekendief in de Sliedrechtse Biesbosch, wat niet verwacht wordt, bestaat de mogelijkheid voor de soort om op te schuiven naar rustiger delen.



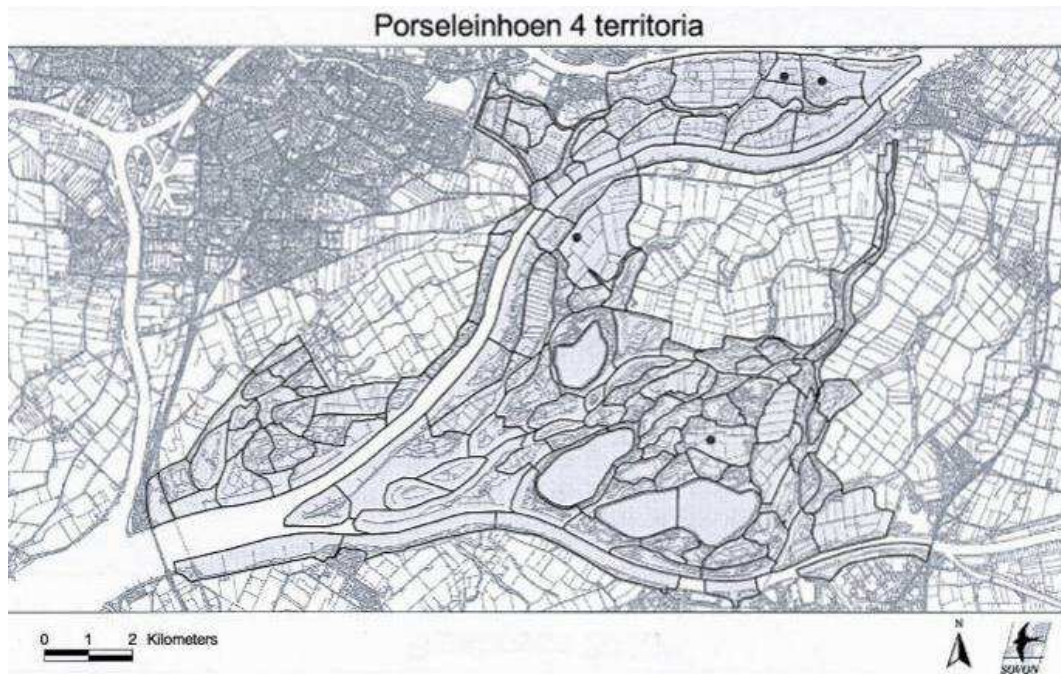
Figuur 10: Broedterritoria Bruine kiekendief 2010

Porseleinhoen *Porzana porzana* (broedvogel)

Het doel voor de broedvogelpopulatie van het Porseleinhoen in de Biesbosch is behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren. In de periode 2004-2008 werden jaarlijks 0-7 territoria vastgesteld. 2009 was een topjaar met 14 paar en 2012 een daljaar met slechts 4 paar.

In de Biesbosch wordt het broedhabitat van het Porseleinhoen gevormd door de natte, periodiek geïnundeerde, ten dele dichtgegroeide kreken en natte rietpolders. Volgens Krijgsveld et al. (2008) is de gevoeligheid voor verstoring door recreatie matig. Het Porseleinhoen heeft een teruggetrokken leefwijze in besloten landschap. De meeste broedlocaties bevinden zich in reservaten of in zeer ontoegankelijk terrein. In kleine gebieden zal het verstorend effect van recreatie groter zijn dan in grotere gebieden, doordat niet uitgeweken kan worden naar een rustiger locatie. Het meest negatieve effect is te verwachten van kanoërs en van wandelaars in moerassige gebieden.

De territoria van het Porseleinhoen in de Sliedrechtse Biesbosch in 2010 lagen in het niet vrij (alleen met een ontheffing) toegankelijke gebied aan de oostzijde. Hier zijn geen wandelmogelijkheden. Enige toename van recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch zal geen significant nadelig effect hebben op het Porseleinhoen.

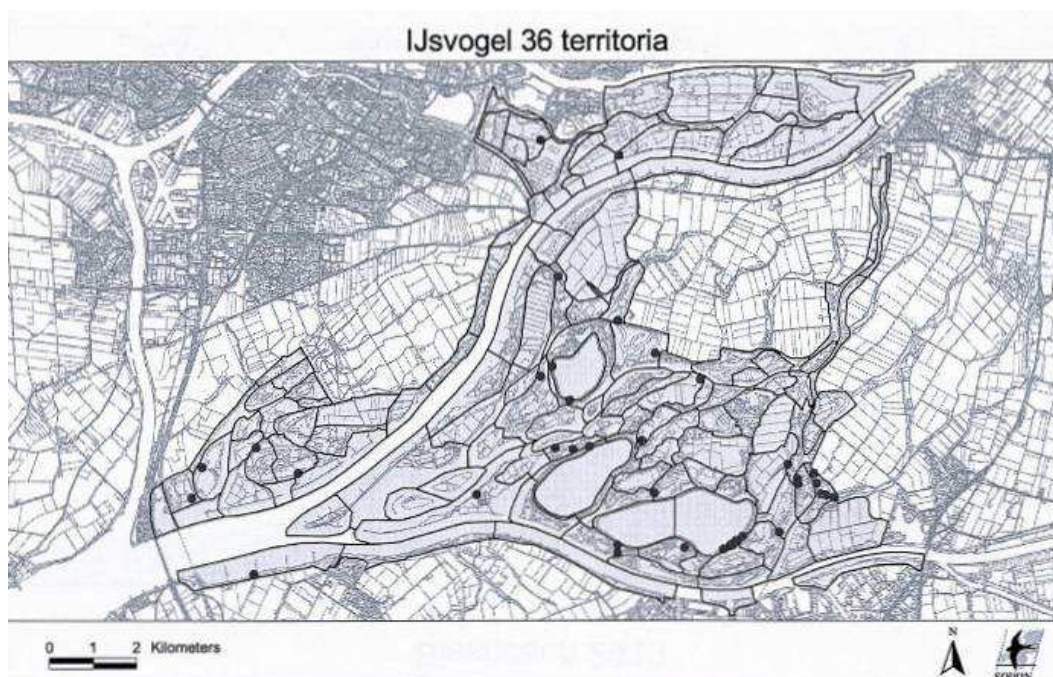


Figuur 11: Broedterritoria Porseleinhoen 2010

IJsvogel *Alcedo atthis* (broedvogel)

Uit onderzoek naar foerageergedrag van broedende ijsvogels in de Biesbosch bleek dat langsvarende boten het foerageergedrag van ijsvogels negatief beïnvloedden, wat bij een hoge frequentie kan leiden tot een afname van het broedsucces (Saris & van der Salm 1984). Ook is de soort gevoelig voor recreatie nabij de broedplaats. (Krijgsveld et al. 2008). Verstoring door recreatie is in de Biesbosch bij de huidige zonering echter geen knelpunt voor de IJsvogel. Het gestelde doel voor de IJsvogel is een draagkracht van het gebied voor 20 paren. Dit doel wordt ruim behaald. Aantallen kunnen verminderen door strenge winters, hoewel dit in de Biesboschregio steeds minder een probleem vormt: er is steeds meer open water in de winterperiode beschikbaar dankzij de diverse natuurontwikkelingsgebieden met doorstroming.

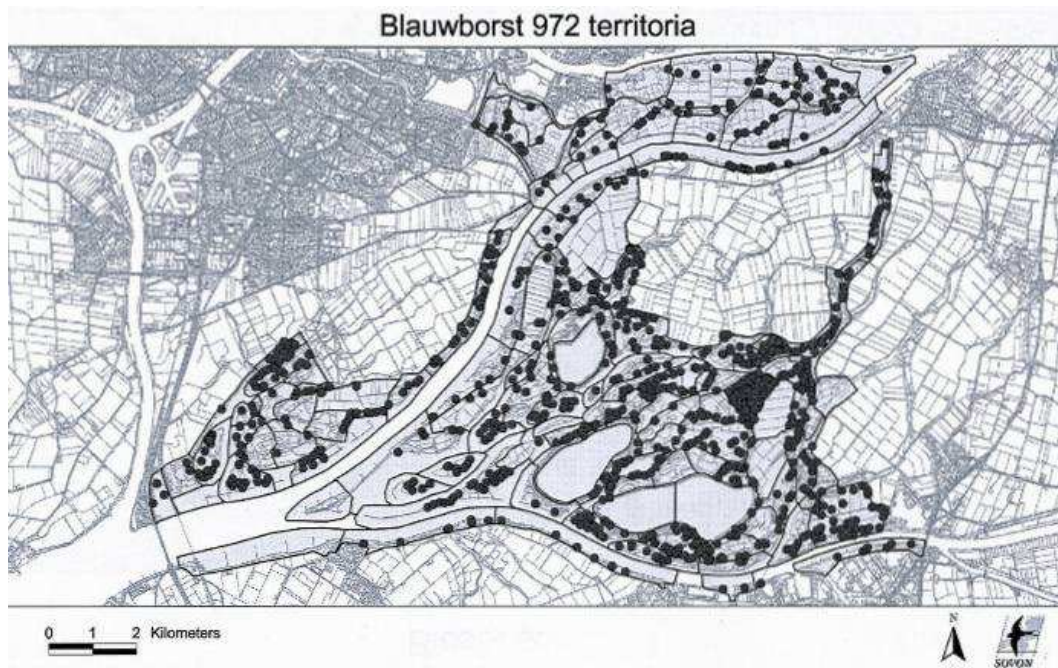
Enige toename van recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch zal geen significant nadelig effect hebben op de IJsvogel.



Figuur 12: Broedterritoria IJsvogel 2010

Blauwborst *Luscinia svecica* (broedvogel)

Het gestelde doel voor de Blauwborst is behoud omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 2.300 paren. Dit doel wordt niet behaald: er is vanaf 1990 al een daling van aantallen in de Biesbosch en sinds 2004 neemt de soort ook landelijk af. In de Biesbosch is mindere kwaliteit van de rietgorzen een oorzaak. (Slaterus et al, 2011) Volgens Krijgsveld et al. (2008) is de Blauwborst matig gevoelig voor verstoring door recreatie. De soort lijkt weinig verstoring gevoelig. In terreinen met minder dekking kan verstoring op grotere afstand optreden dan in structuurrijke terreinen. Het meest negatieve effect is te verwachten van wandelaars. Enige toename van de recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch zal geen significant effect op de Blauwborst hebben.



Figuur 13: Broedterritoria Blauwborst 2010

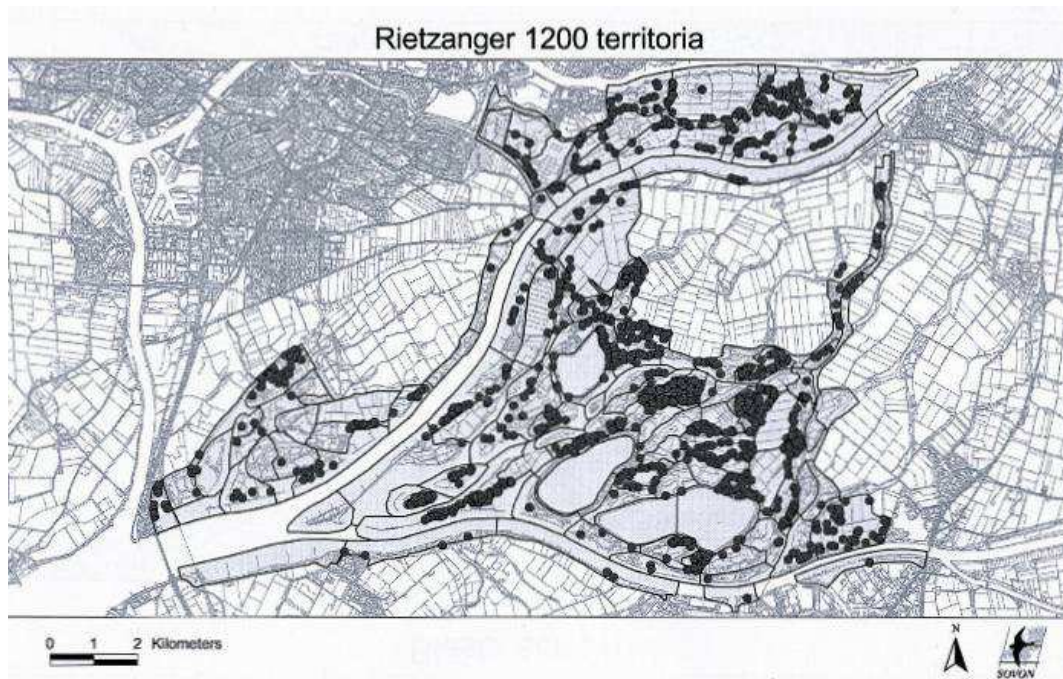
Snor *Locustella luscinioides* (broedvogel)

Het gestelde doel voor de Snor is behoud omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 130 paren. Dit doel wordt niet gehaald. Aantallen schommelen en lijken af te nemen. De soort broedt in de Biesbosch vooral in de grotere natte rietvelden. Mogelijk nemen de aantallen toe met recente beheermaatregelen. (Slaterus et al, 2011) Er zijn geen eenduidige effecten gevonden voor rietbewonende vogels. Er zijn aanwijzingen dat de dichtheid van rietbewonende vogels in het algemeen lager is langs trajecten met een hoge intensiteit aan waterrecreatie (m.n. voor de Rietzanger, Reijnen 1989), maar in andere studies konden op soortniveau geen effecten worden aangetoond (Rodenburg & ter Stege 1983, van der Hoeve et al. 1984, van Schaik 1985). Volgens Krijgsveld et al. (2008) is de Snor matig gevoelig voor verstoring door recreatie. Waterrecreatie is de belangrijkste verstoringbron voor de Snor. Enige toename van recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch kan een licht negatief effect hebben, maar zal nauwelijks meetellen bij de oorzaken van het niet behalen van de instandhoudingsdoelen.

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* (broedvogel)

Het gestelde doel voor de Rietzanger is behoud omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 260 paren. Dit wordt zeer ruim behaald. Enige toename van recreatie in de Sliedrechtse Biesbosch kan een licht ne-

gatief effect hebben, maar zal geen significant effect hebben op de populatie en op de instandhoudingsdoelen.



Figuur 14: Broedterritoria Rietzanger 2010

9.4 Doelsoorten en de mogelijke effecten van recreatie – niet-broedvogelsoorten

De niet-broedvogelsoorten zijn met name watervogelsoorten - ganzen en eenden - die in grote aantallen in de Biesbosch pleisteren in de winter- en ruiperiode. Ook de Aalscholver, de Lepelaar en de Grutto behoren tot deze groep. De instandhoudingsdoelstellingen worden over het algemeen ruim behaald. Alleen in geval van het Nonnetje *Mergus albellus* worden de doelen niet gehaald: bij warmere winters blijven de dieren in het noorden, alleen tijdens koude winters trekken ze door tot de Biesbosch. Het gebied is gewoon geschikt voor deze soort. (zie ook tabel 6)

Een aantal soorten, zoals de Fuut en de Meerkoet, verblijft verspreid over de Biesbosch in en nabij het water. Voor de meeste van deze soorten zijn vooral de Brabantse en Dordtse Biesbosch van belang als slaap- en foerageergebied en met name de Dordtse Biesbosch biedt voldoende rust om als ruigebied (door Wintertaling) en als pleisterplaats (door verstoringsgevoelige soorten als Lepelaar en Nonnetje) gebruikt te worden. De Sliedrechtse Biesbosch is van belang als rust- en pleisterplaats voor ganzen. Daarnaast worden verspreid door de Sliedrechtse Biesbosch individuen van Zeearend, Visarend en verschillende watervogels waargenomen. Door recente natuuront-

wikkeling in de Sliedrechtse Biesbosch en elders in en rond de Biesbosch zijn de mogelijkheden voor watervogels enorm toegenomen. Enig punt van nadeel is de afname van het foerageergebied voor ganzen (m.n. graslandgebied) in de Biesbosch door omzetting van landbouwpolders naar natuurontwikkeling. Een tekort aan foerageergronden zou kunnen leiden tot het niet meer behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Als onderdeel van het Beheer- en Inrichtingsplan (BIP) van de Biesbosch, zal een 'ganzenbeheerplan' opgesteld worden om dit probleem, door middel van overeenkomsten en/of regelingen met agrariërs, te ondervangen.

De betreffende soorten bevinden zich met name in de gebieden die niet betreden mogen worden (hoogstens vanaf de rand) (zoals de Wintertaling) of zijn minder verstoringgevoelig (zoals de Wilde eend en de Fuut). Enige toename van recreatie zal geen significant effect op de niet-broedvogelsoorten hebben.

Tabel 6: instandhoudingsdoelstellingen en omvang huidige populaties niet-broedvogelsoorten die vooral in de Biesbosch voorkomen

Uit: conceptbeheerplan Natura 2000 Biesbosch

Niet-broedvogels		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draag-kraacht aantal vogels	Huidige populatie in laatst geteld jaar (jaartal)	Seiz. Gem. SO-VON 2003-2008	Wordt doel aantal vogels nu gehaald	Maatregel nodig om behoudsdoelstelling te halen?
A005	Fuut	=	=	450	640 (2010)	343-486	ja	Nee
A017	Aalscholver	=	=	330	500-600 (2010?)	329-423	ja	Nee
A027	Grote Zilverreiger	=	=	10 foer/ 60 slaap	350 slaap (2010)	9 tot 22 foer	ja	Ja, voor nu voldoende leefgebied, voor de toekomst successie tegengaan in natuurontwikkelingsgebieden
A034	Lepelaar	=	=	10	35 (2008)	14-26	ja	Voor nu voldoende leefgebied, voor de toekomst successie tegengaan in natuurontwikkelingsgebieden

Vervolg tabel 6: instandhoudingsdoelstellingen en omvang huidige populaties niet-broedvogelsoorten die vooral in de Biesbosch voorkomen

Niet-broedvogels		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draag-kracht aantal vogels	Huidige popula- tie in laatst ge- teld jaar (jaartal)	Seiz. Gem. SO- VON 2003-2008	Wordt doel aan- tal vogels nu gehaald	Maatregel nodig om behouds- doelstelling te halen?
A037	Kleine Zwaan	=	=	10	110 buiten grens (2007) 300 (2009)	1 tot 22	ja	Biesbosch minder geschikt, zeker door omvorming landbouw naar natuur
A041	Kolgans	=	=	1800 foer/ 34200 slaap	10000 (09/10) foer	794-1349 foer	Ja	Biesbosch minder geschikt, zeker door omvorming landbouw naar natuur
A043	Grauwe Gans	=	=	2300	3000 (2005)	2221-2963	Ja	Nee
A045	Brandgans	=	=	870 foer/ 4900 slaap	50000 (2010)	838-1810	Ja	Nee
A050	Smient	=	=	3300	gem 10000 3100 (2005)	2650-3087	ja	Nee
A051	Krakeend	=	=	1300	6000 (2009) piekaantal	894-1369	ja	Nee
A052	Wintertaling	=	=	1100	5000 (09/10)	1075-1220	ja	Nee

Vervolg tabel 1: instandhoudingsdoelstellingen en omvang huidige populaties niet-broedvogelsoorten die vooral in de Biesbosch voorkomen

Niet-broedvogels		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draag-kracht aantal vogels	Huidige populatie in laatst geteld jaar (jaartal)	Seiz. Gem. SO-VON 2003-2008	Wordt doel aantal vogels nu gehaald	Maatregel nodig om behoudsdoelstelling te halen?
A053	Wilde eend	=	=	4000	5000	2140-3261	ja	Nee
A056	Slobeend	=	=	270	300 (2005)	280-666	ja	Nee
A054	Pijlstaart	=	=	70	100 (2005)	85-105	ja	Nee
A059	Tafeleend	=	=	130	300 (2007)	125-189	ja	Nee
A061	Kuifeend	=	=	3800	5000 (2005)	4075-5046	ja	Nee
A068	Nonnetje	=	=	20	400 (2010)	<20	nee	Nee, geen maatregelen nodig omdat gebied voldoet aan ecologische vereisten
A070	Grote Zaagbek	=	=	30	300 (2010)	11 tot 34	ja	Nee
A075	Zeearend	=	=	2	7 (2010)	0 (waarnemingseffect)	ja	Nee
A094	Visarend	=	=	6	5	3 tot 10	ja	Nee
A125	Meerkoet	=	=	3100	gem 3000	2302-3729	ja	nee
A156	Grutto	=	=	60	50 (2005)	16-93 (2003-2006)	ja	Soort kiest voor andere slaapplaatsen, zijn geen maatregelen voor te nemen

10. Conclusie verstoringstoets

Vaststelling en uitvoering van het bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch' zal niet leiden tot significant nadelige effecten op de doelsoorten van het Natura 2000-gebied De Biesbosch. De doelstellingen voor deze soorten komen door vaststelling en uitvoering van het bestemmingsplan niet in gevaar.

Referenties

- | | | |
|---|-------|--|
| Ebbinge, B.S. & J.G.M. van der Grefte-van Rossum, | 2004, | Advies over de vraag hoeveel hectaren ganzen- en smientenopvanggebied in Nederland nodig zijn om de huidige aantallen ganzen en smienten op te vangen. Rapport 972. Alterra, Wageningen. |
| Hooff, W. en T. de Bruin, | 2008, | 'Ondergedompeld in de Biesbosch'
Beleidsplan Recreatie en Toerisme voor de Biesbosch Regio - definitief concept
NL RNT |
| Krijgsveld, K.L.; van; Winden,J. van der en S. Dirksen, | 2004, | Verstoringsgevoeligheid van vogels. Lieshout, S.M.J. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie.Vogelbescherming Nederland, Zeist. |
| M. La Haye, J.M. Drees M.m.v. van: R.C. van Apeldoorn (Alterra). | 2004, | Beschermingsplan noordse woelmuis
VZZ. Rapport EC-LNV nr.270.
Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij. |
| Meijers, E. en A. van Hoorn: | 2011, | 'Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden - Verkenning Deltascenario's voor het landelijk gebied Rijnmond-Drechtsteden'
Deltaprogramma Rijnmond- Drechtsteden. |
| Ministerie van LNV. | 2007, | Gebiedendocument Biesbosch, versie november 2007. Natura 2000 gebiedendocument - werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit 6. |
| Ministerie van LNV, Ministerie van V&W, Ministerie Defensie, Provincie Noord-Brabant en Provincie Zuid-Holland, | 2010, | Conceptbeheerplan Natura 2000 Biesbosch, werkversie 11 februari 2010 |
| NRIT Onderzoek | 2009, | Verslag van het recreatieonderzoek in de Biesbosch -eindrapport- Breda. |
| Slaterus, R.; De Boer, V. & Muusse, T. | 2011, | Broedvogels van Nationaal Park de Biesbosch in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2011/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen. |
-

- | | | |
|---------------------------|-------|--|
| SOVON Vogelonderzoek, | 2002, | Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna deel 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij & European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden. |
| Veen, L. en Vervoort, M., | 2012 | 'Bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch en de natuurwetgeving - Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998', Dordrecht: Strix/NWC - in concept |
| Veen, L en Vervoort, M., | 2012, | Verstoringstoets met betrekking tot zes nieuwe initiatieven in het recreatiegebied (compartiment Hollandse Biesbosch) van het Nationaal Park De Biesbosch, Natuurbeschermingswet 1998, Dordrecht: Strix/NWC - in concept |

Internetsites:

www.cpb.nl

www.natura2000beheerplannen.nl

<http://www.np-debiesbosch.nl/documents/news-items/20120704biesbosch-krijgt-europees-handvest-duurzaam-toerisme.xml?lang=nl>

www.nritonderzoek.nl 'Highlights Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2010/2011'

<http://www.step-projects.eu/nederlands/areas/biesbosch---netherlands-2>

Bijlage 1: Natura 2000 gebied #112 – Biesbosch

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Rivierengebied
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Beheerder:	Staatsbosbeheer, Domeinen
Provincie:	Noord-Brabant, Zuid-Holland
Oppervlakte:	9.720 ha

Gebiedsbeschrijving

De Biesbosch was eeuwenlang een uitgestrekt zoetwatergetijdengebied. Ontstaan in het begin van de vijftiende eeuw, tijdens de beruchte Sint-Elizabeths-vloed, werd het gebied lange tijd gekenmerkt door verraderlijke wilgenvloedbossen (deels in gebruik als grienden), afgewisseld met kale zand- en slikplaten, rietgorzen en biezenvelden. De getijdenkreeken hadden vaak steile flanken. Door de uitvoering van de Deltawerken heeft de Biesbosch veel van zijn allure moeten prijsgeven. Na de afsluiting van het Volkerak in 1960 en het Haringvliet in 1970 viel het getij terug van gemiddeld 2 meter naar enkele decimeters. Het gebied bestaat uit drie delen: de Sliedrechtse en Dordtse Biesbosch ten noorden van de Nieuwe Merwede en de Brabantse Biesbosch ten zuiden ervan. Alleen in de Sliedrechtse Biesbosch resteert nog een getijdenverschil van ongeveer 70 centimeter door de open verbinding via de Oude Maas. Het dynamische getijdengebied veranderde na de uitvoering van de Deltawerken in een verruigd moerasgebied waarin de hoogteverschillen tussen platen en geulen geleidelijk verminderden, wat ten koste ging van afkalving van de eilanden. De biezenvelden, rietgorzen en wilgenvloedbossen zijn deels verdwenen, delen zijn ingepolderd en er zijn drinkwaterbekkens aangelegd. Ondanks deze ingrepen bestaat het landschap van eilanden en slingerende waterwegen in wezen nog steeds en wordt het nu gekenmerkt door rivieren, kreeken, slikken, rietgorzen, bekade grienden en polders. In de Sliedrechtse Biesbosch komt nog een groot areaal droog rivierduingrasland en natte stroomdalgraslanden voor.

Aanwijzingscriteria

De Biesbosch is met name aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Habitat- en Vogelrichtlijn op basis van de volgende biotooptypen en soorten:

Code	Habitatype
H3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculi-on fluitantis en het Callitricho-Batrachion Verkorte naam Beken en rivieren met waterplanten betreft het subtype:
H3260B	Beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden)
H3270	Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidention p.p. Verkorte naam Slikkige rivieroevers
H6120	*Kalkminnend grasland op dorre zandbodem Verkorte naam Stroomdalgraslanden

H6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones Verkorte naam Ruigten en zomen betreft de subtypen:
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)
H6430B	Ruigten en zomen (harige wilgenroosje)
H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) Verkorte naam Glanshaver- en vossenstaarthooilanden betreft de subtypen:
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (grote vossenstaart)
H91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) Verkorte naam Vochtige alluviale bossen betreft de subtypen:
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen)
H91E0B	*Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)

Code	Habitatsoort
H1095	Zeeprik (<i>Petromyzon marinus</i>)
H1099	Rivierprik (<i>Lampetra fluviatilis</i>)
H1102	Elft (<i>Alosa alosa</i>)
H1103	Fint (<i>Alosa fallax</i>)
H1106	Zalm (<i>Salmo salar</i>)
H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio</i>)
H1318	Meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>)
H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)
H1340	*Noordse woelmuis (<i>Microtus oeconomus arenicola</i>)
H1387	Tonghaarmuts (<i>Orthotrichum rogeri</i>)

Code	Broedvogelsoort
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A229	IJsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)
A292	Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)

Code	Niet-broedvogelsoort
A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A027	Grote zilverreiger (<i>Egretta alba</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus columbianus</i>)

A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A070	Grote zaagbek (<i>Mergus merganser</i>)
A075	Zeearend (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
A094	Visarend (<i>Pandion haliaetus</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)

Instandhoudingsdoelstellingen

Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. De bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Habitatrichtlijn: Habitattypen

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B).

Toelichting In dit gebied komen fonteinkruidbegroeiingen voor behorend tot het habitatype beken en rivieren met waterplanten, grote fonteinkruiden (subtype B). Lan-

delijk verkeert dit subtype in een matig ongunstige staat van instandhouding. Voor de Biesbosch zijn doelen voor behoud geformuleerd, omdat het habitattype zich recent behoorlijk heeft weten uit te breiden. De uitbreiding van dit subtype houdt vermoedelijk verband met de recente stijging van de watertemperatuur.

H3270

Slikkige rivieroever

Doel

Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting

De slikoevers van de Biesbosch zijn van oudsher van grote betekenis voor het habitattype slikkige rivieroever, dat hier in diverse vormen voorkomt. Na de afsluiting van het Volkerak en het Haringvliet is de oppervlakte ervan echter sterk afgenomen. Het habitattype, dat landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert, kan profiteren van ontpolderingen en het afgraven en afvlakken van oevers.

H6120

***Stroomdalgraslanden**

Doel

Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting

Het gebied herbergt reeds een aanzienlijk areaal met een goede kwaliteit. Behoud van de kwaliteit is derhalve voldoende. Er is lokaal potentie aanwezig voor uitbreiding van de oppervlakte.

H6430

Ruigten en zomen

Doel

Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, moerasspirea (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit ruigten en zomen, harig wilgenroosje (subtype B).

Toelichting

De Biesbosch herbergt een grote oppervlakte aan ruigten, zowel van moerasspirea (subtype A) als van harig wilgenroosje (subtype B). Het subtype harig wilgenroosje komt voor in een vorm met rivierkruiskruid, die is gebonden aan het mondingsgebied van de grote rivieren, waar de getijdenwerking voelbaar is of was. Deze zeldzame vorm, die alleen in Nederland is beschreven, heeft in het Hollands-Brabantse zoetwatergetijdengebied zijn hoofdverspreiding. Daarbinnen vormt de Biesbosch samen met de oeverlanden van de Oude Maas het belangrijkste bolwerk.

H6510

Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Doel

Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (subtype B).

Toelichting

De Biesbosch herbergt het laatste voorbeeld van enige omvang van de weidekervel-associatie (*Sanguisorbo-Silaetum*) in ons land, een vorm van het habitattype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (subtype B). Dit subtype verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, maar er zijn in de Biesbosch mogelijkheden voor uitbreiding. Er is een behoudsopgave voor de kwaliteit geformuleerd, omdat dit subtype reeds in bijzondere kwaliteit voorkomt. In de Biesbosch komen tevens drogere gras-

landen voor van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, glanshaver (subtype A) dat er landelijk minder slecht voor staat (matig ongunstige staat van instandhouding). Dit subtype komt over een aanzienlijk areaal voor in de Biesbosch; behoud van de oppervlakte is derhalve voldoende.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B). Enige achteruitgang in oppervlakte van subtype A ten gunste van subtype B is toegestaan.

Toelichting De Biesbosch herbergt verreweg de grootste oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen (subtype A) in ons land. Behoud van de huidige oppervlakte is derhalve voldoende. Door het grotendeels wegvallen van de getijdenwerking is echter de kwaliteit ervan sterk vermindert. Door natuurlijke successie zal een deel van de bossen geleidelijk kunnen veranderen in de zeldzamere begroeiingen van het habitatype vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen (subtype B). Inmiddels hebben zich een aantal kenmerkende soorten gevestigd.

Habitatrichtlijn: Soorten

H1095 Zeeprik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Biesbosch is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en Maaspopulaties. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk, omdat de oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding niet in dit gebied ligt. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door elders de doorgangen in de trekroute te verbeteren.

H1099 Rivierprik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Biesbosch is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en Maaspopulaties. Recentelijk laat de soort een toename in aantal zien, maar dient, gezien de landelijk matige staat van instandhouding, verder toe te nemen. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door het elders verbeteren van de doorgang in de trekroute.

H1102 Elft

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Biesbosch is als doortrekgebied voor de elft van groot (potentieel) belang. Vroeger bevonden zich paaipopulaties bovenstrooms (buiten Nederland), waarna de jonge vissen geleidelijk weer afzakten en opgroeiden in estuaria en zoetwatergetijdengebieden (zoals destijds de Biesbosch). Er zijn concrete aanwijzingen dat in de Boven-Rijn (Duitsland) nog een kleine populatie voor-

komt. Daarnaast wordt er in Duitsland een herintroductieproject uitgevoerd. In de toekomst kan de Biesbosch mogelijk weer als doortrekgebied dienen. In het gebied zelf zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door elders doorgangen in de trekroute te verbeteren.

H1103

Fint

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

Het betreft hier de kern van de voormalige grootste populatie finten. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door het elders verbeteren van de doorgang in de trekroute.

H1106

Zalm

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting

De Biesbosch is als doortrekgebied van groot belang voor de Rijn- en Maas-populaties. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door het elders verbeteren van de doorgang in de trekroute.

H1134

Bittervoorn

Doel

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het westelijke rivierengebied geldt als één van de vier kerngebieden voor de bittervoorn in Nederland. De soort komt hier wijdverspreid voor, met name in het westelijke Killenstelsel. De populatie kan zich hier duurzaam handhaven; behoud is derhalve voldoende.

H1145

Grote modderkruiper

Doel

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

Het killenstelsel van de Brabantse Biesbosch vormt een kerngebied voor de grote modderkruiper in Nederland. Binnen het killenstelsel zijn vooral de kleinere slootjes en moerassige gedeelten van belang als leefgebied voor de soort. Behoud van de populatie is in dit gebied voldoende.

H1149

Kleine modderkruiper

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

De kleine modderkruiper verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijdverspreid voor. De bijdrage van dit gebied in de verspreiding van de kleine modderkruiper is relatief gering.

H1163

Rivierdonderpad

Doel

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt en waarvoor het rivierengebied relatief

belangrijk is. Binnen de Biesbosch zijn diverse waarnemingen bekend. Geschikt habitat is met name aanwezig in de oevers van de hoofdstromen. De Biesbosch levert een relatief belangrijke bijdrage aan de landelijke instandhouding.

H1318

Meervleermuis

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

Het gebied fungeert voor de meervleermuis als foerageergebied van kolonies die buiten het gebied zijn gelegen. Twee kraamverblijven liggen aan de zuidkant van het gebied.

H1337

Bever

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

In de jaren 1988-1992 zijn er in totaal 42 bevers uitgezet in de Zuidwaard van de Brabantse Biesbosch. De soort heeft zich er weten te vestigen en heeft zich uitgebreid naar de Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch. Recent is er geconcludeerd dat er sprake is van "inbreiding" (splitsing van territoria). Over de periode 2001-2007 is sprake van toenemende aantallen.

H1340

***Noordse woelmuis**

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting

Het betreft hier een grote populatie van de noordse woelmuis, die een belangrijke rol voor andere populaties in het gehele Deltagebied vervult.

H1387

Tonghaarmuts

Doel

Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop voor uitbreiding populatie.

Toelichting

De tonghaarmuts is een moeilijk herkenbare soort. De huidige verspreiding en populatieomvang van deze soort in ons land is slecht bekend. De Biesbosch vormt het enige gebied waar de soort over een langere periode is waargenomen. Voor het behalen van de landelijke doelstelling is uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit van dit leefgebied noodzakelijk.

Vogelrichtlijn: Broedvogels

A017

Aalscholver

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 310 paren.

Toelichting

De aalscholver was in de periode 1937-1952 een geregeld voorkomende broedvogel (maximaal 416 paren in 1938) in de Biesbosch. Daarna was de soort geruime tijd als broedvogel afwezig. In 1978 vestigde de soort zich weer in de Dordtse Biesbosch en in 1992 in de Brabantse Biesbosch. De groei van de populatie heeft een veel minder grote vlucht genomen dan op veel andere plaatsen in Laag-Nederland. Waarschijnlijk is dat een gevolg van de slechte waterbodemkwaliteit. Het aantal paren schommelde in de periode 1993-2003 tussen de 249 en 354. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding

is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A021

Roerdomp

Doel

Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren.

Toelichting

In de jaren zeventig was de roerdomp met een maximum van 25 paren (1978) aanwezig. Na de strenge winter 1978/79 viel het aantal paren terug tot slechts 3. Hoewel enig herstel optrad (1983: 8 paren) verdween de roerdomp weer vrijwel door de strenge winters halverwege de jaren tachtig. Tot 1999 was de roerdomp slechts een onregelmatige broedvogel die in menig jaar ontbrak. Vanaf 1999 is het weer een jaarlijkse broedvogel; in de periode 1999-2003 werden er jaarlijks 1-6 paren vastgesteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie in de grote rivieren. In 2008 en 2009 was sprake van 10-11 broedparen: mede door toename van rietvegetatie door natuurontwikkeling is het leefgebied voor deze soort vergroot. Het aantal van 16 broedparen in 2010 was uitzonderlijk hoog, tijdens de strenge winter bleef in de Biesbosch relatief veel viswater open, de overwinterende roerdompen zijn in het gebied gebleven om te broeden.

A081

Bruine kiekendief

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting

In de jaren dertig en veertig waren er circa 20 broedparen in de Biesbosch. De aantallen daalden, conform de landelijke tendens, vervolgens sterk tot een niveau van slechts enkele paren in de jaren zestig. Evenals elders in Nederland trad vervolgens een sterk herstel op tot een maximum van 50 paren in de jaren tachtig en begin jaren negentig. Sedertdien is het aantal licht afgenomen tot een niveau van circa 30 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119

Porseleinhoen

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting

In de Biesbosch wordt het broedhabitat van het porseleinhoen gevormd door de natte, periodiek geïnundeerde, ten dele dichtgegroeide kreken en natte rietpolders. De soort is jaarlijks aanwezig met 2-9 paren zonder een eenduidige trend. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A229

IJsvogel

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
- Toelichting Voor de afsluiting van het getij broedde de ijsvogel niet in de Biesbosch. Na afsluiting kwamen tientallen kilometers steile oevers ter beschikking als potentiële nestplaats. Tegenwoordig is de Biesbosch het belangrijkste broedgebied van de ijsvogel buiten de hogere zandgronden. Ook na strenge winters, als de landelijke populatie sterk is afgenomen, broeden nog meerdere paren in de Biesbosch (bijvoorbeeld in 1997 6 van de geschatte 35- 50 in heel Nederland). Daarmee heeft de Biesbosch een belangrijke rol als brongebied bij de hernieuwde opbouw van de populatie. In gunstige jaren bedraagt de stand ten minste 20 paren (maximaal 27 paren in 2000). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie. Het aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren.

A272

Blauwborst

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 2.300 paren.
- Toelichting Voor de afsluiting van het getij kwamen vermoedelijk enkele honderden paren van de blauwborst tot broeden in hakgrienden. Na de afsluiting van het getij werden ook de rietgorzen bevolkt. Tegenwoordig is de Biesbosch, naast de Oostvaardersplassen, het belangrijkste broedgebied van de blauwborst in Nederland. De populatie bereikte in de jaren negentig een niveau van circa 2.000 paren. Vanaf 2000 lijkt het aantal daar nog boven te liggen met een maximum van naar schatting bijna 2.900 paren in 2003. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A292

Snor

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 130 paren.
- Toelichting Voor de afsluiting van het getijde kwamen vermoedelijk enkele tientallen paren van de snor tot broeden in overjarig riet en jonge hakgrienden met 3- 4 jarig hout. Na de afsluiting leek de snor aanvankelijk af te nemen, maar vanaf eind jaren zeventig volgde een toename. Tegenwoordig levert de Biesbosch als broedgebied één van de grootste bijdragen voor de snor in Nederland. Het gemiddelde voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 130 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatie omvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A295

Rietzanger

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 260 paren.

Toelichting	Voor de afsluiting van het getij kwamen vermoedelijk enkele honderden paren rietzangers tot broeden in jonge hakgrienden met riet en verwaarloosd riet. Na de afsluiting van het getij was het aantal aanvankelijk constant. Vervolgens zette een sterke afname in zodat halverwege de jaren tachtig slechts 40-60 paren resteerden. Daarop volgend kwam er een kentering en volgde een sterke toename. Halverwege de jaren negentig broedden er weer enkele honderden paren. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 260. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
-------------	---

Bijlage 2: Storingsfactoren ten aanzien van habitattypen en -soorten en vogel-richtlijnsoorten, waarvoor Natura 2000-gebied 'de Biesbosch' is aangewezen als speciale beschermingszone

Activiteiten die met behulp van de effectenindicator van het ministerie van EL&I* zijn getoetst, zijn land- en waterrecreatie.

* <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>

Storingsfactor	<u>7</u>	<u>13</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>
Beken en rivieren met waterplanten	■	⊗	⊗	⊗	■	■
Slikkige rivieroever	■	⊗	⊗	⊗	■	■
*Stroomdalgraslanden	■	⊗	⊗	⊗	■	■
Ruigten en zomen	■	⊗	⊗	⊗	■	■
Glanshaver- en vossenstaarthooilanden	■	⊗	⊗	⊗	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	⊗	⊗	⊗	■	■
*Noordse woelmuis	...	...	...	...	...	■
Bever	■	■	■	■	■	■
Bittervoorn	■	■	■	■	■	■
Elft	■	■	...	■	...	■
Fint	■	■	...	■	...	■
Grote modderkruiper	■	■	■	■	■	■
Kleine modderkruiper	■	■	■	■	■	■
Meervleermuis	■	■	■	■	■	■
Rivierdonderpad	■	■	...	■	...	■
Rivierprik	■	■	...	■	...	■
Tonghaarmuts	...	⊗	⊗	⊗	⊗	...
Zalm	■	■	...	■	...	■
Zeeprik	■	■	...	■	...	■
Aalscholver (broedvogel)	■	■	■	■	■	...
Aalscholver (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	...
Blauwborst (broedvogel)	■	■	■	■	■	■
Brandgans (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■
Bruine Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■	■
Fuut (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	...
Grauwe Gans (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	...
Grote Zaagbek (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	...
Grote Zilverreiger (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■
Grutto (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	...

IJsvogel (broedvogel)						
Kleine Zwaan (niet-broedvogel)				...		
Kolgans (niet-broedvogel)						...
Krakeend (niet-broedvogel)						
Kuifeend (niet-broedvogel)						...
Lepelaar (niet-broedvogel)				...		
Meerkoet (niet-broedvogel)						...
Nonnetje (niet-broedvogel)						
Pijlstaart (niet-broedvogel)						...
Porseleinhoen (broedvogel)						
Storingsfactor	<u>7</u>	<u>13</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>
Rietzanger (broedvogel)						...
Roerdomp (broedvogel)				...		
Slobeend (niet-broedvogel)						...
Smient (niet-broedvogel)						
Snor (broedvogel)						...
Tafeleend (niet-broedvogel)						...
Visarend (niet-broedvogel)						
Wilde eend (niet-broedvogel)						...
Wintertaling (niet-broedvogel)						...
Zeearend (niet-broedvogel)						

* Habitats en soorten met een * zijn in de bijlagen van de Habitatrichtlijn als prioritair aangemerkt

 zeer gevoelig

 gevoelig

 niet gevoelig

 n.v.t.

... onbekend

7 = verontreiniging

13 = verstoring door geluid

14 = verstoring door licht

15 = verstoring door trilling

16 = optische verstoring

17 = verstoring door mechanische effecten